

Årsrapport 2022

Årets ord

krympflasjon

Fenomenet er gammelt, men ordet er nytt i norsk. Krympflasjon vil si at innholdet i eller størrelsen på en vare blir mindre, mens prisen er uendret eller øker.

2

Innhold

DEL 1	Ledelsens beretning	6
	Ord fra ledelsen	7
DEL 2	Introduksjon til virksomheten og hovedtall	10
	Virksomheten og samfunnsoppdraget	11
	Organisasjonen	12
	Organisasjonskart	13
	Noen hovedtall	14
DEL 3	Årets aktiviteter og resultater	18
	Utvalgte høydepunkter i 2022	19
	Språkdagen 2022	22
	Resultater i 2022	26
	Delmål 1	28
	Delmål 2	40
	Delmål 3	52
	Delmål 4	62
	Rettskrivingsvedtak i 2022	70
	Internasjonalt samarbeid	71
	Kommunikasjon	76
DEL 4	Styring og kontroll i virksomheten	80
	Overordnet vurdering av styring og kontroll	81
	Nærmere omtale av forhold som gjelder styring og kontroll	82
DEL 5	Vurdering av framtidssutsikter	90
	Framtidssutsikter	91
DEL 6	Årsregnskap 2022	94

Ord fra ledelsen

2022 var det første virkeåret for den nye språkloven. Loven omfatter alle språkene Norge har et særlig ansvar for, og gir språkbrukerne viktige rettigheter i møte med det offentlige. Språkrådet har gjennom året opplevd stor interesse for den nye loven. Vi ser samtidig at offentlig sektor mangler systematikk i arbeidet med å følge opp språkpolitikken og etterleve rettsreglene på språkfeltet.

Med lov om språk er det for første gang slått fast i lovverket vårt at norsk er nasjonalspråket i Norge, og at det offentlige har plikt til å føre et klart, korrekt og mottakertilpasset språk i møte med innbyggerne. Loven slår fast at det offentlige skal bruke, styrke og utvikle norsk og de samiske språkene, og verne og fremme norsk tegnspråk og de nasjonale minoritetspråkene kvensk, romani og romanes. Innbyggere skal også kunne bruke dansk og svensk i møte med norske myndigheter. Statsorganene er pålagt å bruke de to likestilte skriftspråkene bokmål og nynorsk i tråd med lovens pliktregler, og de har plikt til å ha navn på norsk (bokmål og nynorsk) som følger norsk rettskriving. Fylkeskommunene har fått nye plikter etter språkloven, og alle dokumenter som er laget til bruk i skolen, skal finnes på bokmål og nynorsk samtidig.

Loven gir ei god ramme for det videre arbeidet med å styrke norsk som samfunnsbærende språk og sikre gode vilkår for – og verne mot forskjellsbehandling av – mindretallspråkene i landet vårt. Samtidig

gjør ikke lovparagrafene jobben i seg selv. For at intensjonene i loven skal oppfylles gjennom praktisk handling, må alle offentlige organer utstyre seg med nødvendig språkkompetanse. Av samme grunn må de også lage gode planer for hvordan de skal ivareta pliktreglene i språkloven, språkregler i andre deler av det norske lovverket og faglig ansvar som er gitt i den sektorovergripende språkpolitikken. I 2022 har Språkrådet brukt mye ressurser på å veilede offentlige virksomheter om hvordan de kan løse både sektorspesifikke og tverrgående språkpolitiske oppgaver. Vi har lagt særlig vekt på å komme i kontakt med ledere i offentlig sektor, og ledere var også hovedmålgruppa for Språkrådets publikumsarrangement Språkdagen dette året.

2022 var det andre året Språkrådet brukte automatisk innhøsting og analyse av statlige nettsider til å føre tilsyn med statsorganenes lovpålagte veksling mellom bokmål og nynorsk. Innhøstingsverktøyet Målfrid, som er utviklet i samarbeid med Nasjonalbiblioteket, skal gi sikrere tilsynstall og frigjøre tid for

For at intensjonene i språkloven skal oppfylles gjennom praktisk handling, må alle offentlige organer lage gode planer for hvordan de skal ivareta pliktreglene i loven.

de statlige virksomhetene. Målfrid bygger samtidig opp et korpus av forvaltningstekst til bruk i utviklinga av ny språkteknologi. Språkrådets langsiktige ambisjon er å videreutvikle Målfrid til å bli et mer omfattende verktøy for veiledning og tilsyn med språklovens pliktregler. Målet på sikt er å effektivisere og tilpasse veiledninga og utvikle et lærende tilsyn.

Mange viktige brikker må være på plass samtidig for å opprettholde norsk som samfunnsbærende språk. Ei av de viktigste forutsetningene er at barn og ungdom får god norskopplæring i skolen. Da må både læremidler og læringsressurser være tilgjengelige på språkene elevene skal ha opplæring i og på. Dessverre ser vi at digitaliseringa av skolen ofte forsterker de språklige hierarkiene som lovgivinga og politikken på språkfeltet er ment å motvirke. Altfor mange barn møter engelsk i stedet for norsk i digitale ressurser. Barn som skal ha opplæring i og på nynorsk, opplever altfor ofte at norskspråklige ressurser bare er tilgjengelige på bokmål. For brukere av de andre mindretallsspråkene våre står det enda dårligere til med de digitale ressursene i skolen. I 2022 har Språkrådet løftet denne problematikken fram både i arrangementer og i møte med departementer og direktorater som har språkpolitisk sektoransvar på dette området.

Det norske samfunnet trenger stabil tilgang til produktene av forskning på norsk språk, og samfunnet trenger relevant kompetanseutvikling på fagområdet. Slik situasjonen er i dag, mangler Norge et stabilt forskings- og utviklingsmiljø for anvendt forskning i

norsk innenfor fagområder som er særlig viktige for stat og styring, for skole- og utdanningsfeltet og for norsk arbeids- og næringsliv. Derfor lyste Språkrådet i 2022 ut et oppdrag for å kartlegge hvordan forvaltninga kan få dekket sine permanente forskings- og utviklingsbehov på fagfeltet norsk språkvitenskap, med særlig vekt på områder som leksikografi, stedsnavnforskning, terminologi, språkteknologi, språkplanlegging og klarspråk. I 2022 har Språkrådet selv bidratt med leksikografifaglig kompetanse i det høyt prioriterte arbeidet med revisjon av *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka*.

I året som gikk, ble for første gang forslag til normeringsvedtak sendt ut på allmenn høring. Den mest omtalte normeringssaken gjaldt innlemming av det kjønnsnøytrale tredjepersonspronomenet *hen* i Språkrådets ordbøker. Det norske ordforrådet er generelt ikke gjenstand for offentlig normering, men tilfellet *hen* gjaldt å føre en ny form inn i en i utgangspunktet lukket ordklasse, og dermed også ei grammatisk endring i normert skriftlig norsk. Høringsvarene viste i hovedsak svært positiv respons på forslaget, og Språkrådets styre gjorde endelig vedtak om å ta inn pronomenformen *hen* i skriftspråksnormen for bokmål og nynorsk i juni 2022.

Etterspørselen etter Språkrådets faglige råd og veiledning er stadig svært stor. Med en stram økonomi har vi i 2022 spisset rådgivingstjenesten vår enda mer mot offentlig sektor og profesjonelle språkaktører. Selv om det ville vært verdifullt, kan vi ikke lenger opprettholde et mer generelt veiledningstilbud til et

allment publikum, ut over de digitale en-til-mange-ressursene som er tilgjengelige på Språkrådets nettsted. 2022 var også det siste utgivelsesåret for de trykte publikasjonene *Språknytt* og *Statsspråk*, og det ble det første året det ikke var mulig å finne midler til å dele ut Språkrådets språkpris for fremragende norsk sakprosa.

I 2022 har Termportalen ved Universitetet i Bergen kommet i drift, og et fagmiljø tilknyttet portalen er nå under etablering. Termportalen skal være selve navet i utveksling av terminologi og fagspråk i det norske samfunnet, og skal legge til rette for deling av data mellom fagmiljøer som etter lovverket har plikt til å bidra i arbeidet med å utvikle norsk fagspråk. Den skal kunne brukes både av enkeltpersoner og av offentlige og private virksomheter. Termsettene i portalen skal i tillegg legge til rette for god og effektiv digitalisering. Å fylle portalen med innhold krever aktivt og systematisk arbeid med bruk, styrking og utvikling av norsk fagspråk. Derfor har Språkrådet også i år prioritert å følge opp språkpolitisk praksis i den høyere utdanningssektoren, der arbeidet med det lovpålagte ansvaret for å utvikle norsk fagspråk på alle fagområder står svakt. Fagspråkfeltet er det viktigste utviklingslaboratoriet for språket vårt, og ligger i kjernen av de språkpolitiske målsettingene som er formulert i formålsparagrafen til språkloven: «å styrkje norsk språk, slik at det blir sikra som eit samfunnsberande språk som skal kunne nyttast på alle samfunnsområde og i alle delar av samfunnslivet i Noreg».

Erik Ulfsby
styreleder

Åse Wetås
direktør

Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Virksomheten og samfunnsoppdraget

Språkrådet er statens forvaltningsorgan i språkspørsmål og er underlagt Kultur- og likestillingsdepartementet. Språkrådet har eget styre.

Fullmakter og ansvarsområde

Språkrådet følger opp språkpolitiske mål og strategier som er fastsatt av regjeringa og Stortinget. Vedtektene sier at Språkrådet kan uttale seg og gi råd etter eget skjønn om hvilke tiltak som best tjener de vedtatte språkpolitiske målene.

Språkrådet har ansvar for å ta språkpolitiske initiativer overfor relevante myndigheter og skal uttale seg om spørsmål som andre statlige virksomheter legger fram for rådet.

Språkrådet representerer Norge i nordisk og internasjonalt språksamarbeid.

Språkrådet har fullmakt til å gjøre bindende normeringsvedtak for bokmål og nynorsk i enkelt saker. Vedtak om gjennomgripende endringer eller systemendringer skal legges fram for Kultur- og likestillingsdepartementet til godkjenning.

Etter opplæringsloven godkjenner Språkrådet ordlister og ordbøker til skolebruk.

Språkrådet fører tilsyn med målbruken i sentrale statsorganer.

Språkrådet administrerer norsk og kvensk stedsnavntjeneste og forvalter ei tilskuddsordning for innsamling og registrering av stedsnavn. Språkrådet har også ansvar for den administrative forvaltninga av tilskudd til språktiltak og språkorganisasjoner.

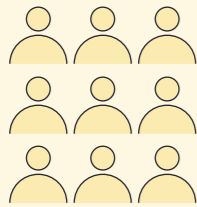
Overordnede mål

Det overordnede målet for den norske språkpolitikken er å styrke norsk som fullverdig språk og sikre det norskspråklige og flerspråklige mangfoldet i Norge.

Av tildelingsbrevet for 2022 går det fram at hovedmålet for Språkrådets arbeid er å fremme norsk språks status og bruk på utsatte samfunnsområder gjennom målrettede aktiviteter. Språkrådet skal også prioritere samarbeidet med Nasjonalbiblioteket om videre utvikling av digitale grunnlagsressurser for norsk språk gjennom arbeidet med Språkbanken. Tildelingsbrevet satte opp fire delmål for arbeidet i Språkrådet:

1. Innbyggerne i Norge skal ha mulighet til å møte og bruke eget/egne språk, enten det er nynorsk, bokmål, samiske språk, norsk tegnspråk, kvensk, romani eller romanes, til det beste for den enkelte og samfunnet.
2. Norsk skal være et fullverdig språk og skal brukes på alle samfunnsområder.
3. Språkpolitikken følges opp som sektorovergripende politikkområde.
4. Det skal være god systematikk i forvaltning av og tilsyn med lovverket på språkfeltet.

Organisasjonen

Ledelse

Styret har det øverste ansvaret for virksomheten i Språkrådet. Styret er oppnevnt av Kultur- og likestillingsdepartementet. Styret ble i 2022 midlertidig utvidet fra fem til sju medlemmer. Erik Ulfsby er styreleder. Styremedlemmer er Lodve Solholm (nestleder), Eli Bjørhusdal, Terje Lohndal, Hilde Sollid, Hege Myklebust og Kjetil Gundersen (tillsattrepresentant). Vararepresentanter er Toril Opsahl, Sjur N. Moshagen og Torunn Reksten (tillsattrepresentant).

Direktør Åse Wetås har ansvar for den daglige ledelsen av virksomheten. I Språkrådets ledergruppe sitter direktøren, lederne for de tre språkfagseksjonene og stabssjefen.

Antall tilsatte og årsverk

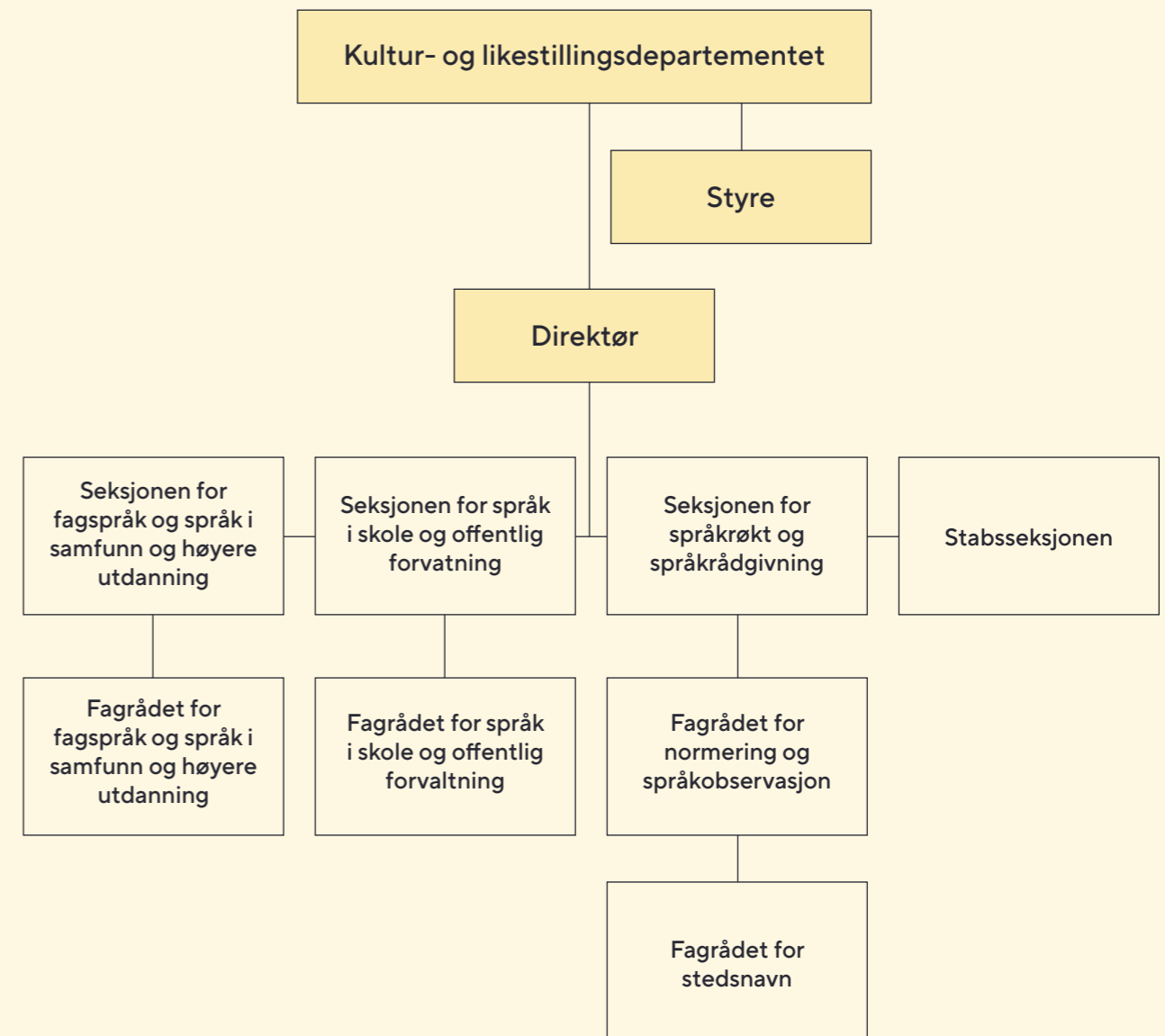
I 2022 utførte Språkrådet 32,8 årsverk fordelt på 42 tilsatte gjennom året.

Lokalisering

Språkrådets hovedkontor ligger i Observatoriegata 1 B i Oslo. I tillegg har Språkrådet én medarbeider som har arbeidssted i Bergen.

Organisasjonskart

Noen hovedtall

Volumtall språkrådgiving

Bruk av Språkrådets nettbaserte språkrådgiving, av svarbasen og av *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* på nett.

År	Unike visninger på nett		<i>Bokmålsordboka</i> og <i>Nynorskordboka</i>		
	Språkhjelp	Svarbasen	Oppslag på nett	Oppslag i app	Totalt på nett og i app
2019	1 029 910	1 471 323	33,5 millioner	20,2 millioner	53,7 millioner
2020	1 065 201	1 728 576	37,7 millioner	– **	– **
2021	959 480	1 637 617	38,6 millioner	ca. 19 millioner**	ca. 57,6 millioner**
2022	807 113	1 417 574	32,6 millioner*	19,1 millioner	51,7 millioner

Tabellen inneholder noen korrigerede tall for 2019.

*Det nye nettstedet for *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* er *ordbokene.no*. Tallene for oppslag er fra både det gamle nettstedet *ordbok.uib.no* og fra det nye. Oppslagene fordeler seg om lag likt mellom nettstedene.

**Tekniske forhold hos selskapet som har utviklet ordboksappen, gjør at vi ikke har brukertall for oppslag i appen i 2020. For 2021 mangler vi komplette tall for perioden januar-mai, men tallene her tar hensyn til dette og er basert på sannsynlig bruk i første halvdel av 2021.

NETTKURS I KLARSPRÅK

2962

fullførte hele eller deler av nettkurset i klarspråk.

År	Den gylne pennen
2019	1405
2020	1653
2021	2482
2022	2962

NETTKURS I NYNORSK

1030

fullførte hele eller deler av nettkurset i nynorsk.

År	Oi, på nynorsk!
2019	791
2020	549
2021	1279
2022	1030

Tabellene viser tall for DFØs plattformer, Læringsplattformen og Virksomhetsplattformen. Mange virksomheter laster ned kursene til sine egne læringsplattformer. Vi har ikke tall fra de enkelte virksomhetene.

Tallene for 2019 og 2020 viser hvor mange som fullførte hele kurset. Tallene for 2021 og 2022 viser hvor mange som fullførte hele eller deler av kurset.

NETTKURS I TERMINOLOGI

308

fullførte hele eller deler av nettkurset i terminologi.

År	Begrip begrepene
2020	522
2021	370
2022	308

Tabellen viser tall for Læringsplattformen og Virksomhetsplattformen. Mange virksomheter laster ned kursene til sine egne læringsplattformer. Vi har ikke tall fra de enkelte virksomhetene.

NETTKURS I STEDSNAVNBARBEID

325

fullførte hele eller deler av nettkurset.

År	Vegen til stadnamnet (samlet)
2021	165
2022	325

Arbeid med språket i lover og forskrifter

Språkrådet arbeider med språket i lovtekster både før og etter høringsrundene. I perioden 2009–2022 har Språkrådet hjulpet til med å kvalitetssikre språket i til sammen 26 lover (hele tekster eller utdrag) og 7 forskrifter. I tillegg har Språkrådet i 2022 holdt fem innlegg om godt språk i lover og forskrifter.

26 7
lover forskrifter

Saker om brudd på reglene i §§ 14 og 15 i språkloven og brudd på forskrift om målform i eksamensoppgaver

Språkloven §§ 14 og 15 inneholder regler om parallell bruk av bokmål og nynorsk hos statsorgan og om statens og fylkeskommunenes bruk av bokmål og nynorsk til private rettssubjekter og enkeltkommuner. Språkrådet fikk i alt 30 henvendelser om brudd på disse paragrafene i 2022.

Forskrift om målform i eksamensoppgaver gir studenter rett til eksamen på det norske skriftspråket de ønsker. Språkrådet fikk i alt 43 henvendelser om brudd på denne retten i 2022.

Språkrådet har grunn til å tro at mørketallene er store, og at de færreste klager på slike lovbrudd.

Språkrådet er ikke klageorgan i slike saker. Tallene i tabellen viser bare saker der en privatperson har klaget til rett organ og sendt kopi til Språkrådet. Språkrådet følger opp alle slike klagesaker ved å sende en påminnelse til det aktuelle statsorganet dersom det ikke svarer klageren innen rimelig tid.

2017	60
2018	53
2019	87
2020	74
2021	45
2022	73

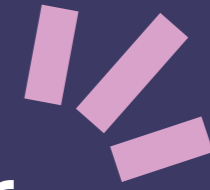
Nøkkeltall fra årsregnskapet

	2019	2020	2021	2022
Årsverk	31,79	32,29	34,23	32,73
Samlet tildeling post 01–78	74 767 000	78 905 000	87 298 000	90 997 000
Samlet tildeling post 01–29	41 347 000	41 095 000	45 053 000	47 911 000
Utnyttingsgrad post 01–29	98,9 %	98,6 %	95,1 %	98,7 %
Driftsutgifter post 01	40 882 245	40 519 278	42 858 404	46 801 746
Lønnsandel av driftsutgiftene	71,8 %	73,7 %	76,0 %	69,5 %
Lønnsutgifter per årsverk	923 427	924 589	951 284	994 214
Lønnsutgifter	29 355 750	29 854 970	32 562 456	32 540 618

DEL 3

Årets aktiviteter og resultater

Utvalgte høydepunkter i 2022

Språkloven trådte i kraft

Språkloven tok til å gjelde 1. januar 2022. Loven skal styrke språkene staten har ansvar for, til det beste for den enkelte språkbrukeren og for samfunnet som helhet. Med språkloven har språkpolitikken fått et løft, og loven gir ekstra tyngde til Språkrådets arbeid. I 2022 har Språkrådet arbeidet med tolking og utgreiing av lovteksten, vi har laget kurs og veiledningsmateriell, holdt innlegg og svart på spørsmål fra offentlige organer om hva den nye loven innebærer for dem. Språkrådet har prioritert å lage gode veiledningsressurser til fylkeskommunene, som har fått nye plikter etter loven.

Tilsyn gir tiltakslyst

Svært få statsorganer oppfyller språklovens krav til veksling mellom nynorsk og bokmål. Likevel merker Språkrådet økt bevissthet om lovkravene og sterkere interesse for å oppfylle dem blant statsorganene. I 2022 har det vært stor medieinteresse rundt tilsynet med språkveksling i det offentlige, og Språkrådet har prioritert å styrke tilsynsdialogen med sentrale departementer og organer. Språkrådet ser at det har en effekt å møte ledere i virksomhetene, og vi merker at det er etterspørsel etter verktøy og informasjon. Foreløpige tilbakemeldinger etter tilsynet for 2021 viser at mange organer ikke lenger ser på rapporteringa som en tidstyv, og at de ønsker å jobbe for å oppfylle lovkravene.

Klare språkkrav til universiteter og høyskoler

Språkrådet har over flere år jobbet systematisk med å styrke norsk fagspråk og terminologi i universitets- og høyskolesektoren. Dette er et område der norsk språk er under sterkt press. Derfor var det gledelig at institusjonene fikk tydelige språkkrav i tildelingsbrevene fra Kunnskapsdepartementet i 2022. Dette ga et signal om at språk skal prioriteres i sektoren. Språkrådet opplevde også høyt medietrykk i viktige språkdebatter i sektoren i 2022. Universitetsavisene har fulgt debattene tett, men også riksmidia har dekket spørsmålet om språkansvar og språkvalg i sektoren.

Bra trykk i teknologien

Det er god fart i satsinga på norsk språkteknologi, som var et av Språkrådets strategisk prioriterte arbeidsområder for 2022. For eksempel ser vi stor økning i antall grunnlagsressurser i Språkbanken over tid. Språkteknologi har blitt løftet fram som et aktuelt tema både på Språkdagen, i heldagsseminaret «Lovlig teknisk» og i et lunsjmøte i forbindelse med Norges formannskap i Nordisk ministerråd. Vi har også bidratt med kunnskap om stoda for norsk språk på digitale plattformer i to store europeiske rapporter.

Med språkloven har språkpolitikken fått et løft, og loven gir ekstra tyngde til Språkrådets arbeid.

Allmenn høring i rettskrivingsaker

Språkrådet forvalter de offisielle normene for rettskriving i bokmål og nynorsk. Fra 2021 ble det vedtatt at alle forslag om endringer i rettskrivinga skal sendes ut til allmenn høring. Den første høringsrunden var i februar 2022. Her var det blant annet foreslått å ta *hen* inn i normen i bokmål og nynorsk som kjønnsnøytralt pronomen. Språkrådet mottok ei rekke høringssvar, og nyheten om å inkludere *hen* i normen vakte stort engasjement i både tradisjonelle og sosiale medier. Språkrådet mener høringsordninga bidrar til å styrke normeringsarbeidet og gi det god forankring i språkbrukergruppene.

Framgang på tegnspråkfeltet

Med språkloven har norsk tegnspråk fått økt status, og loven slår fast at norsk tegnspråk er likeverdig med norsk som språklig og kulturelt uttrykk. Tegnspråkbrukere i dag mangler språkarenaer og opplever utfordringer i skole og arbeidsliv. Likevel ser Språkrådet framgang for tegnspråk på viktige områder i samfunnet. Tegnspråkutvalget, som ble nedsatt i 2021, jobber med å gi et grunnlag for en fornyet tegnspråkpolitikk i tråd med språkloven, og tegnspråk har fått synlig plass i viktige lover og styringsdokumenter som tolkeloven og NRK-plakaten i 2022. Språkrådet har også hentet inn oppdatert kunnskap dette året gjennom en rapport om hva slags informasjon og veiledning om språk generelt og norsk tegnspråk spesielt norske kommuner gir til foreldre som har barn med hørselstap.

Norske navn på agendaen

To «OSC-er» har vakt stor oppsikt i mediene i 2022. Navnedebattene rundt Ocean Space Centre og Oslo Science City har vært fruktbare for å spre kunnskap om paragrafen i språkloven som sier at statsorganer skal ha navn på norsk, både bokmål og nynorsk, og at navnene skal følge offisiell rettskriving. Språkrådet ser at det er stort engasjement rundt disse sakene, både i forvaltninga og blant innbyggerne, og et flertall av de engasjerte deler Språkrådets syn. Oppmerksomheten rundt Ocean Space Centre førte til at det ble lyst ut en navnekonkurranse for å finne et godt, norsk navn på senteret. I november 2022 fikk senteret det nye navnet Norsk havteknologisenter, etter godt samarbeid mellom Språkrådet og NTNU. Soga om Oslo Science City er ennå ikke over, og Språkrådets innsats vil fortsette i 2023.

En termportal blir til

Språkrådet arbeider tett sammen med Universitetet i Bergen (UiB) om utvikling av Termportalen ved UiB. Termportalen skal bli et nav for norsk terminologi og er en av de viktigste språkpolitiske satsingene i Norge de siste åra. I 2022 har Språkrådet opprettet og administrert et nasjonalt råd for Termportalen, som skal gi innspill til den faglige utviklinga av portalen. Språkrådet har også samlet ny kunnskap om hvorvidt vitenskapelig tilsatte i academia har tid og mulighet til og ønske om å drive med terminologisk arbeid. Denne kunnskapen vil bli viktig i den videre utviklinga av portalen og for å få i gang terminologisk arbeid på flere fagområder enn i dag.

Språkrådet fikk sin første lærling

I 2022 ble Språkrådet godkjent som opplæringsbedrift i faget innholdsproduksjon, og vi kunne ønske vår første lærling velkommen. Sammen med lærlingen får Språkrådet oppdatert kunnskap innen produksjon av digitalt innhold, og vi tar i bruk nye verktøy på huset.

Språkdagen 2022

Det første året med ny språklov nærmet seg slutten da Språkrådet inviterte til debatt i Det Norske Teatret 8. november 2022. Vi spurte: Hvordan står det egentlig til med etterlevelsen av loven i offentlig sektor etter ett år?

Språkdagen:

Språkloven i praksis – et lederansvar

8. november 2022

Journalist og forfatter Marte Spurkland ledet debattene på Språkdagen 2022.
Foto: Johnny Vaet Nordskog

Arrangementet «Språkloven i praksis – et lederansvar» henvendte seg til dem som har ansvaret for at det offentlige etterlever den nye språkloven: virksomhetsledere og mellomledere i ulike deler av forvaltninga. Dette er ei smalere målgruppe enn for tidligere Språkdagen-arrangementer, men den er språkpolitisk viktig. Beslutningstakere i offentlig sektor er sentrale for gjennomføringa av språkloven og språkpolitikken, og de er derfor ei prioritert målgruppe for Språkrådets kommunikasjon.

På Språkdagen så vi nærmere på etterlevelsen av loven på tre punkter:

- gode og dårlige navn på statlige organer
- bruk av nynorsk i det offentlige
- språkteknologi og innkjøpsmakt

Ledere imellom

Alle debattene hadde representanter for målgruppa i debattpanelet: ledere i det offentlige med ulike erfaringer, sammensatte samfunnsoppdrag, stramme budsjetter, mange innbyggere og tilsatte å ta hensyn til – og flere gode tips til lederkolleger i andre deler av forvaltninga. Journalist og forfatter Marte Spurkland ledet debattene.

Navnedebatt

Bare dager før Språkdagen gikk av stabelen, hadde Norsk havteknologisenter i Trondheim fått sitt nye norske navn. Det satte ei fin ramme rundt panelordskiftet mellom prodekan Terje Lohndal ved NTNU, kulturredaktør Jens Kihl fra Bergens Tidende, seniorrådgiver Martin Apenes fra kommunikasjonsbyrået WergelandApenes og direktør Åse Wetås fra Språkrådet.

«Skal vi få skikk på språkarbeidet og få språkloven til å virke slik Stortinget vil og innbyggerne trenger, må vi som leder offentlige virksomheter, ta språkansvaret på alvor og arbeide systematisk.»

ÅSE WETÅS, DIREKTØR I SPRÅKRÅDET

«I Nav er vi superglade for at vi endelig har en språklov vi kan slå i bordet med når vi skal stille krav til alle miljøene som utvikler tjenester hos oss og for oss.»

ESPEN SUNDE, AVDELINGSDIRECTØR I NAV

«Språk er jo demokrati. Det er i kjernen av folkestyret at du skal kunne kommunisere med dem du representerer, på en god måte og på deres eget språk, enten det er nynorsk eller bokmål.»

SVEINUNG ROTEVATN, STORTINGSREPRESENTANT OG TIDLIGERE KLIMA- OG MILJØMINISTER

Fra 1. januar 2022 skal alle statsorganer ha navn som er norske, og som følger norsk rettskriving. Blir det slutt på engelske jålenavn i staten nå?

Nynorskdebatt

Etter ett år med ny språklov skriver staten fortsatt for lite nynorsk. På Språkdagen 2022 møttes offentlige ledere som ønsker å styrke nynorsk i virksomhetene sine, og ledere som har fått det til.

Hvorfor er nynorskarbeidet i det offentlige viktig? Og hvorfor blir det så ofte prioritert ned? Hvordan kan ledere bygge den interne motstanden ned og nynorskkompetansen opp i virksomhetene sine? Barne- og familieminister Kjersti Toppe, stortingsrepresentant og tidligere klima- og miljøminister Sveinung Rotevatn, prodekan Terje Lohndal ved NTNU og ordfører Solveig Vestenfor fra Ål kommune delte erfaringer på Språkdagen 2022.

Språkteknologisk kvarter

Mange plikter som språkloven pålegger det offentlige, gjelder også digitalt. Hva må skoler, statlige

ledere og innkjøpere gjøre for å etterleve språkloven når de bestiller løsninger med språkteknologiske innholdskomponenter? Vi inviterte Kunnskapsdepartementet, Nav og språkdirektøren til samtale.

Les mer om debattene og deltakerne på sprakradet.no/sprakdagen.

Landsdekkende TV-sending

For tredje år på rad var Språkdagen et hybrid arrangement: både en fysisk møteplass for inviterte beslutningstakere i offentlig sektor og en direkte-sendt TV-produksjon, åpen for alle. Debattantene på scenen og noen titalls inviterte publikummere var til stede i teateret og samlet til lunsj i etterkant, mens mange flere fulgte direktesendinga digitalt. Ettersom målgruppa var smalere dette året, var det særlig viktig med ei digital sending som kunne nå ut til folk med offentlig lederansvar over hele landet.

Hele sendinga og de enkelte debattene er teksten og tolket og lagt ut på Språkrådets YouTube-kanal.

2022

Resultater i 2022

2022

2022

Språkrådet skal fremme norsk språks status og bruk på utsatte samfunnsområder gjennom målrettede aktiviteter.

På bakgrunn av dette overordnede målet har Kulturdepartementet fastsatt fire delmål som har vært styrende for ressursprioriteringene til Språkrådet i 2022.

Delmål 1

Innbyggerne i Norge skal ha mulighet til å møte og bruke eget/egne språk, enten det er nynorsk, bokmål, samiske språk, norsk tegnspråk, kvensk, romani eller romanes, til det beste for den enkelte og samfunnet.

VESENTLIGE FORHOLD I 2022

Den nye språkloven trådte i kraft fra 1. januar 2022. For Språkrådet har arbeidet med å implementere språkloven vært en hovedoppgave i perioden. Loven slår fast at språkbrukerne har rettigheter og det offentlige plikter til å bruke, styrke og utvikle norsk og samiske språk, og til å verne og fremme norsk tegnspråk og de nasjonale minoritetsspråkene våre. Forutsetningene for bruk av språkene Norge har et særlig ansvar for, er ulike, og Språkrådet har i 2022 tatt i bruk en variert portefølje av virkemidler for å treffe de ulike språkbrukernes behov.

Språkrådets virkemidler og resultater

De minste språkene

Språkrådet har store, tverrgående politikkområder å følge opp. Dette er særlig merkbart på minoritetsspråkfeltet, der det er nødvendig med god forankring i språkmiljøene og langsiktig samarbeid mellom flere forvaltningsnivå og sektorer. Språkrådets ressurser står ikke i forhold til behovene på dette feltet. Den beste måten Språkrådet kan bidra til konkrete resultater på, er å gi innspill til utredninger og legge til rette for strategiske samarbeid. Målet med arbeidet er å synliggjøre og styrke språkene og språkbrukernes rettigheter, for eksempel retten til opplæring.

For å styrke romske barns tospråklighet og romske identitet og lette barnas møte med skolen samarbeider Språkrådet med Kommunal- og distriktsdepartementet og Utdanningsdirektoratet om et førskoletilbud på romanes og norsk. Tilbudet er for barn med romsk bakgrunn i Oslo. Skolelostjenesten

i Oslo kommune er ansvarlig for prosjektet, som får tilskudd fra Utdanningsdirektoratet. Tilbudet er et eksempel på at sentrale og lokale myndigheter tar sektoransvar for det nasjonale minoritetsspråket romanes.

Kulturrådet og Språkrådet har siden 2020 planlagt å bruke noen av Kulturrådets fondsmidler for den kollektive oppreisninga av taterne/romanifolket til et større prosjekt som kan styrke romanispråket. I 2022 ble dette konkretisert til en plan om å utvikle en deskriptiv grammatikk (ei grammatikkbok) over romani. En deskriptiv grammatikk er en sentral del av dokumentasjonen av et språk, og for et kritisk truet språk som romani vil det være særdeles viktig at vi får gjort slik dokumentasjon av språket, for dermed å få det bevart for ettertida. Grammatikken vil videre kunne brukes som basis for å utvikle læremidler i romani, og vil derfor være et viktig element i revitaliseringa av språket.

Målet med minoritetsspråksarbeidet er å synliggjøre og styrke språkene og språkbrukernes rettigheter, for eksempel retten til opplæring.

Språkrådet har i 2022 levert høringsinnspill til bokloven. Der tok vi til orde for at også de nasjonale minoritetsspråkene må omfattes av loven. Dette vil være svært viktig for å legge til rette for litteratur på romani og de andre minoritetsspråkene.

Etter- og videreutdanninga spiller ei avgjørende rolle i systemet som skal sikre gode lærere til barn og unge med bakgrunn i de nasjonale minoritetsspråkene, slik at elevene har mulighet til å lære, bruke og møte språket sitt. Språkrådet har derfor i 2022 gitt innspill til etter- og videreutdanningsutvalget som er oppnevnt av Kunnskapsdepartementet for å vurdere ulike modeller for etter- og videreutdanning (EVU) for alle tilsatte i opplæringa. Våre innspill gjelder utvikling av EVU-modeller for de nasjonale minoritetsspråkene og for norsk tegnspråk.

Hva kan kravet om å fremme og verne et nasjonalt minoritetsspråk etter språkloven § 5 innebære i praksis for norske kommuner? I 2022 har Språkrådet samarbeidet med flere kommuner om å kartlegge hvordan kommunene kan arbeide for å synliggjøre flerspråklighet blant innbyggerne sine. Resultatet blir en brosjyre med tiltak for norsk tegnspråk, kvensk, romani og romanes. Brosjyren omhandler ulike

Det er et sentralt språkpolitisk mål å øke antallet brukere av norsk tegnspråk.

aldersgrupper og tar for seg sentrale livshendelser. Den inneholder tiltak blant annet innenfor helse-sektoren, barnevernsområdet og kultursektoren i kommunene. Den ønskede effekten av tiltaket er å gjøre det enklere for kommunene å ta gode, informerte språkvalg i arbeidet sitt.

Norsk tegnspråk

Det er et sentralt språkpolitisk mål å øke antallet brukere av norsk tegnspråk. Med språkloven har norsk tegnspråk i 2022 fått lovfestet status som nasjonalt tegnspråk i Norge. Dette er et viktig steg på veien for å konsolidere og på sikt styrke statusen til norsk tegnspråk.

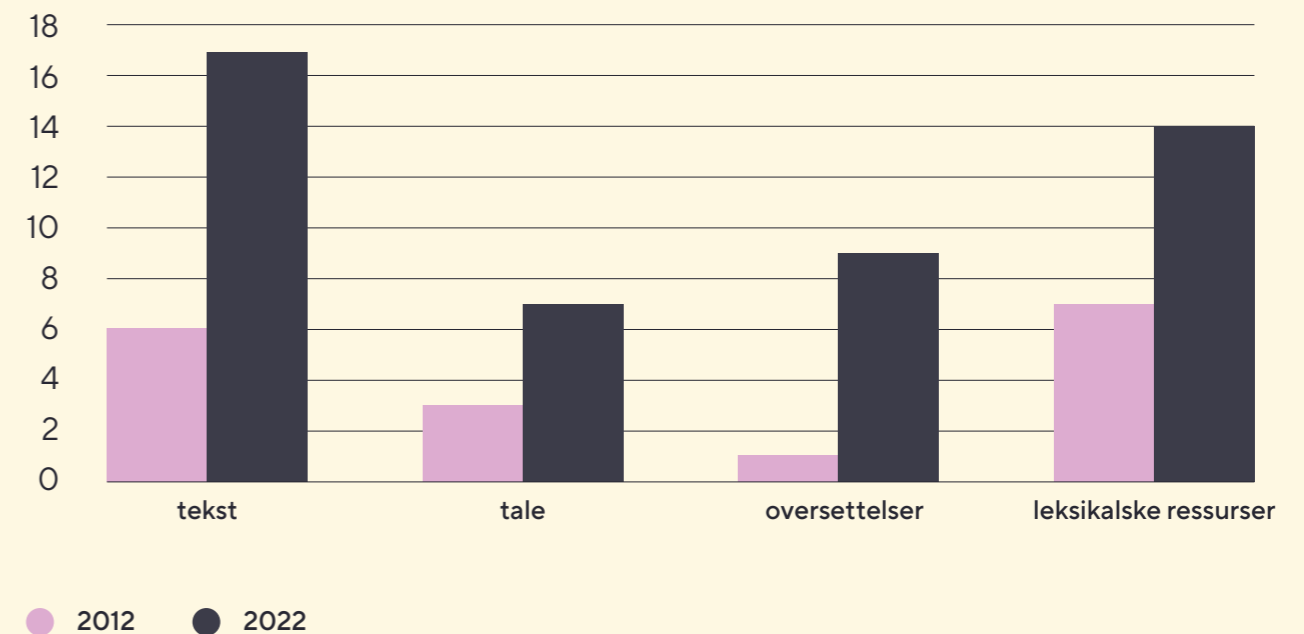
I språkløvsproposisjonen ble det varslet at regjeringa ville sette ned et offentlig utvalg som skal greie ut om situasjonen for norsk tegnspråk. Utvalget skal levere en NOU (Norges offentlige utredninger) 1. juni 2023, der de blant annet skal gi innspill til tiltak og ordninger som kan gjøre det mulig for flere å lære og bruke norsk tegnspråk. I 2022 har Språkrådet levert ei utredning om dokumentasjon av norsk tegnspråk til NOU-utvalget. Utredninga har vist at dokumentasjonen av norsk tegnspråk er mangelfull. Det blir pekt på ulike tiltak som kan bedre dokumentasjonen av norsk tegnspråk og slik gjøre det lettere å lære og bruke norsk tegnspråk.

Med lovfestinga blir norsk tegnspråk fullt ut anerkjent som et fullverdig språk og som likeverdig med norsk som språklig og kulturelt uttrykk. Dette får ulike følger. Et eksempel er NRK-plakaten, som er under revisjon. I det nye forslaget blir norsk tegnspråk i større grad enn tidligere omtalt på samme måte som de andre språkene NRK har et særlig ansvar for. Språkrådet har i 2022 hatt dialog med NRK om hvordan tilbudet om og på norsk tegnspråk i NRK kan tilpasses den nye statusen til språket. NRK varsler en gjennomgang av dette når den nye NRK-plakaten er på plass.

Ei økning i antallet tegnspråkbrukere forutsetter at opplæringstilbudet i norsk tegnspråk som førstespråk blir bedre enn i dag. Språkrådet ga i 2021 Proba samfunnsanalyse i oppdrag å kartlegge hva slags veiledning om norsk tegnspråk som gis til foreldre med barn med hørselstap. Rapporten, som kom i 2022, peker på at pedagogisk-psykologisk tjeneste i mange små kommuner har lite eller ingen erfaring med å følge opp hørselshemmede barn, og at det er varierende kvalitet på rådgivinga som gis fra det offentlige. Rapporten viser også at det mangler gode opplæringstilbud i tegnspråk i mange kommuner, og at dette er et opplagt hinder for at barn og unge kan tilegne seg tegnspråk.

For å styrke norsk tegnspråk har Språkrådet hatt møte med og gitt innspill til Bergen kommune om den språkpolitiske planen «Ordet fangar». Språkrådet har i tillegg startet opp et samarbeid med Oslo og Stavanger kommuner, med sikte på at disse byene får liknende planer for språkpolitikk i kommunen. Språkrådet har også hatt møter med Statsforvalteren i Oslo og Viken, Likestillings- og diskrimineringsombudet og Oslo kommune for å informere om norsk tegnspråks nye status i språkloven og hvilke plikter disse aktørene har etter det nye lovverket. Møtene har bidratt til å øke kunnskapsnivået om norsk tegnspråk hos aktører som er i jevnlig kontakt med tegnspråkbrukere og behandler saker knyttet til norsk tegnspråk.

Antall språkressurser i Språkbanken i 2012 og 2022

Kilde: ELE – Language report Norwegian. Diagrammet viser økninga i antall ressurser for fire datatyper som alle brukes til å utvikle språkteknologi. I tillegg til at vi ser ei økning i antall ressurser som kan lastes ned, har også størrelsen og kvaliteten på enkeltressursene økt.

Språkrådet har i 2022 hatt formannskapet for nordisk tegnspråknettverk og administrert arbeidet i nettverket. Nettverket bidrar til viktig erfaringsutveksling og samarbeid på tegnspråkfeltet mellom de nordiske landene.

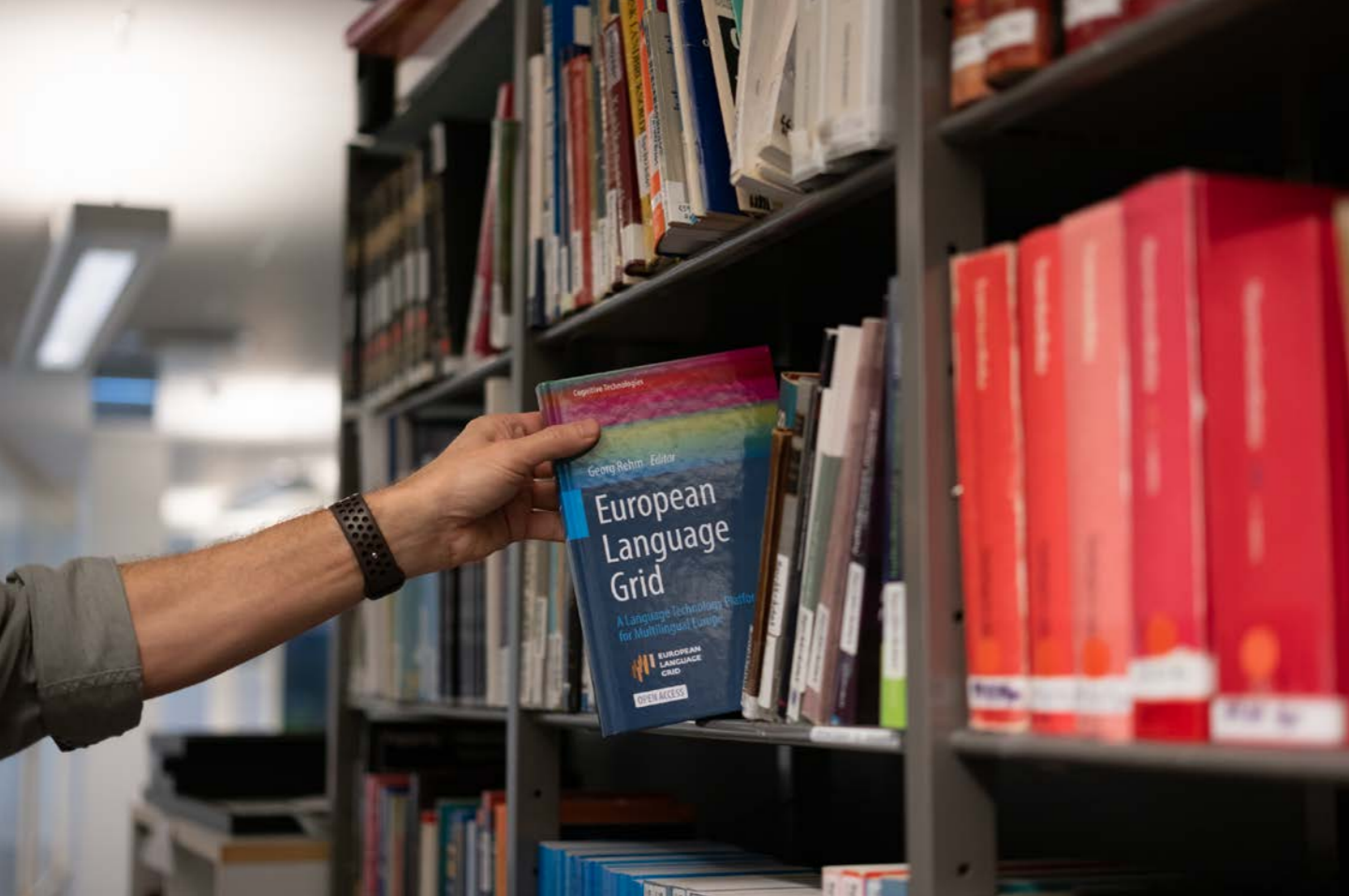
Norsk språkteknologi

Språkbanken utvikles

Utvikling av teknologi på norsk er avgjørende for at innbyggerne skal kunne møte og bruke eget språk på digitale flater. Språkrådet samarbeider tett med Nasjonalbiblioteket om utvikling og bruk av Språkbanken, som samler, utvikler og deler digitale språkressurser for norsk. Formålet er å legge til rette

for teknologiutvikling på norsk og å motvirke økende engelskdominans på digitale flater.

Som språkpolitisk tiltak er Språkbanken spesielt viktig for å legge til rette for et godt ressursgrunnlag for nynorsk og norske dialekter, fordi dette i liten grad løses av det kommersielle markedet. Satsinga på Språkbanken har ført til ei stor økning i antall ressurser som er tilgjengelige til utvikling av språkteknologi på norsk. Som en del av satsinga har Språkbanken i 2022 produsert og publisert et norsk talestyringskorpus, med bred dialektdekning for bokmål og nynorsk. Ei oppdatering av ordbanken og nye oversettelsesminner er også lagt ut til fri bruk.

Språkrådet har deltatt i det europeiske språkteknologiprojektet European Language Grid (ELG) i 2022.
Foto: Isak Normann Ramsvik

I 2021 og 2022 har Språkrådet deltatt i tre europeiske prosjekter om språkteknologi.

Språkrådet setter språkteknologi på dagsordenen i Norden

Alle de nordiske nasjonalspråkene regnes som små i språkteknologisk sammenheng. Manglende tilgang til språkteknologiske verktøy på de nordiske språkene er ei fellesnordisk utfordring som landene bør arbeide sammen om å løse. Parallelt med Norges formannskap i Nordisk ministerråd hadde Språkrådet i 2022 formannskapet i Nettverket for språknemndene i Norden (NSN). Som et tiltak under formannskapet arrangerte Språkrådet et lunsjseminar med paneldebatt om tilgangen til digitale læremidler på små språk i Norden. Seminaret kom i stand på initiativ fra Kunnskapsdepartementet, og det bidro til viktig erfaringsutveksling mellom de ulike nordiske landene på språkteknologiområdet. I forlengelsen av seminaret møttes Nettverket for språknemndene i Norden for å konkretisere det videre samarbeidet for å styrke nordisk språkteknologi.

Europeisk samarbeid om språkteknologi og grunnlagsressurser

I 2021 og 2022 har Språkrådet deltatt i tre europeiske prosjekter om språkteknologi: som nasjonalt ankerfeste i ELRC (European Language Resource Coordination), i European Language Grid (ELG), en felles europeisk elektronisk katalog over tilgjengelig språkteknologi og grunnlagsressurser for europeiske språk, og i European Language Equality (ELE), et prosjekt for å utarbeide strategier for å oppnå digital likestilling og likeverd for de europeiske nasjonalspråkene innen 2030. Det sistnevnte prosjektet har blant annet munnet ut i rapporter, basert på data fra ELG, for de ulike deltakerlandene. Språkrådet har samarbeidet med Nasjonalbiblioteket om både datainnsamlinga og rapporten om norsk språk.

Rapporten for Norge viser at norsk, i likhet med de fleste europeiske språk, ligger langt etter store språk som engelsk, fransk og tysk når det gjelder både språkteknologi og tilgangen til grunnlagsressurser språkteknologien bygger på. Sammenliknet med andre europeiske land befinner vi oss for bokmål midt på treet når det gjelder tilgangen til grunnlagsressurser og teknologi. Nynorsk ligger langt etter. Store, internasjonale teknologiselskaper utvikler i liten grad ressurser med nynorsk språkinnhold og tar ikke hensyn til det norske dialektmangfoldet i taleteknologien. Rapporten stadfester at satsinga på Språkbanken, deling av data og forskning og utvikling av norsk språkteknologi er viktigere enn noen gang dersom vi skal ha velfungerende språkteknologi som virker for alle brukere av norsk språk. I det videre arbeidet med å utvikle språkkressurser for norsk vil rapporten være et sentralt verktøy. Rapporten er ellers omtalt i media og ble også presentert på språkteknologiseminar «Lovlig teknisk», som ble arrangert våren 2022 i samarbeid med Nasjonalbiblioteket.

Utvikling av teknologi på norsk er avgjørende for at innbyggerne skal kunne møte og bruke eget språk på digitale flater.

I forbindelse med ELE-prosjektet utarbeidet ASTIN (Arbeidsgruppa for språkteknologi i Norden, oppnevnt av Nettverket for språknemndene i Norden) også en egen rapport for Nordens små språk. De små språkene har særlige utfordringer, med hensyn til både grunnlagsressurser, språkenes særegenheter og ikke minst tilgang til store internasjonale plattformer. Rapporten leverer en detaljert beskrivelse av tilstanden til hvert enkelt språk og tar opp noen av de vanligste problemene små språk møter i digitaliseringa. Med henvisning til rapporten fikk ASTIN i 2022 innvilget en søknad til Nordisk ministerråd om å utvikle ei publikumsvennlig nettside for små språk, lagt til Universitetet i Tromsø.

ELRC (European Language Resource Coordination) er et europeisk initiativ som opprinnelig hadde som overordnet formål å samle inn oversettelsesminner til bruk i EUs maskinoversettelse *eTranslation*. I de siste to åra har ELRC også arbeidet med talegjenkjenning og anonymiseringsprogrammer. Språkrådet og Nasjonalbiblioteket har hatt rolla som nasjonale

«Skolen skal legge til rette for at både nynorskelever og bokmåselever får tilgang på læremidler og lærebøker på sitt språk.»

INGHILD VANGLO, LEDER AV REGIONAL-, KULTUR- OG NÆRINGSUTVALGET I ROGALAND FYLKESKOMMUNE

ankerfester for innsamling av slike data, og har tidligere bidratt til utredninga om deling av språkdata i et flerspråklig Europa. I 2022 har vi bidratt til kapitlet om Norge i den reviderte utgaven av utredninga *AI for a Multilingual Europe. Why Language Data Matters*.

Kapitlet om Norge framhever behovet for mer deling av språkdata i offentlig sektor og flere oversettelsesminner som kan brukes til å lære opp maskinoversettelsesprogrammer. Språkloven stiller i praksis krav om parallelle utgaver av språkteknologiske produkter på bokmål og nynorsk. For eksempel må en praterobot som brukes i staten, beherske begge skriftspråkene. Selv om rapporten påpeker en del mangler, kommer Norge nokså godt ut av ei sammenlikning på noen punkter: En av hovedoppgavene i ELRC var å gjøre offentlige virksomheter oppmerksomme på hva språkdata er, og hvorfor de er viktige. I Norge har dette synet fått gjennomslag blant annet i den norske strategien for kunstig intelligens, som har et eget kapittel om språkdata og språkteknologi, til forskjell fra mange land i Europa, hvor språkteknologien er fraværende i tilsvarende nasjonale strategier. Som figuren på side 33 viser, er den største ressursøkninga i Språkbanken nettopp oversettelsesminner som stort sett er samlet inn i forbindelse med ELRC-prosjektet.

Kvalitetsmåling av norsk språkteknologi

Språkrådet har i 2022 prioritert å starte systematisk undersøkelse av i hvilken grad norskspråklig språkteknologi fungerer i tråd med språkpolitiske føringer. For Norge er det spesielt viktig å vite hvorvidt det norske dialektmangfoldet takles i talegjenkjenningssystemer, i hvilken grad teknologien finnes i parallelle utgaver på bokmål og nynorsk, og hvilken kvalitet de har på hvert av skriftspråkene. På oppdrag fra Språkrådet har Nasjonalbiblioteket startet arbeidet med å utvikle et testsett for å måle kvaliteten på norskspråklig talegjenkjenning. Prosjektet er noe forsinket, men testsettet er forventet å være ferdig i februar 2023. Resultatene fra selve testene ventes i løpet av våren 2023.

Nynorsk

Mange nynorskelever bytter skriftspråk fra nynorsk til bokmål i løpet av skolegangen. Språkløvsproposisjonen (2019-2020) slår fast at slike språkbytter er med på å svekke statusen til nynorsken. Det har lenge vært et mål for språkpolitikken å hindre denne utviklinga og stabilisere antallet nynorskelever i skolen. Som et virkemiddel har Språkrådet gitt Nynorsksenteret i oppdrag å samle all tilgjengelig informasjon om hvorfor språkbytte skjer. Informasjonen er publisert

Foto: Oda Hveem

i rapporten *Rapport om språkbytte. Eit kunnskaps-oversyn over språkbytte frå nynorsk til bokmål*. Den ble lansert i forbindelse med utdelinga av prisen Årets nynorsk-kommune.

Rapporten tydeliggjør at prosentdelen nynorskelever i grunnskolen har falt jevnt de siste åra, og at rundt en av tre nynorskbrukere bytter til bokmål innen de fyller 20 år. Det største byttet i grunnskolen skjer i overgangen fra barneskole til ungdomsskole. Vi mangler imidlertid tilgang til offentlige, pålitelige data om elevenes skriftspråk i videregående skole. Det gjør det vanskelig å lage gode oversikter over språkvalg og språkbytte på dette trinnet. Rapporten tegner også et bilde av kollektive årsaker til at nynorsk taper terreng både på landsbasis og i enkelte områder. Årsakene er blant annet befolkningsøkning i byene, nedgang i folketallet i bygdene, urbanisering av bynære områder, tilflytting og innvandring. Samlet gjør dette at områder som tidligere har vært kjerneområder for nynorsk, har kommet under press fra bokmål. I flere av disse tidligere kjerneområdene er det i dag bokmål som dominerer. Språkrådet vil bruke rapporten for å kunne jobbe målrettet med tiltak for å hindre språkbytte fra nynorsk til bokmål.

På lanseringa av språkbytterapporten ble funnene lagt fram av Nynorsksenteret, og et panel bestående av representanter fra Landssamanslutninga av nynorsk-kommunar (LNK), Rogaland fylkeskommune og Ål kommune diskuterte mulige tiltak for å snu utviklinga. Astrid Randen fra NRK ledet debatten.

ANDRE TILTAK UNDER DELMÅL 1

Strategisk arbeid med nynorsk i statsorganer. Språkrådet har i 2022 gjennomført et internt prosjekt som har sett på hvordan vi kan arbeide for å øke bruken av nynorsk i statsorganer.

Se nærmere omtale under delmål 2.

Årets nynorskkommune 2022

Vestland fylkeskommune ble årets nynorskkommune 2022. Fylkeskommunen utkonkurrerte sine «egne» kommuner Kvam, Bergen og Stad. Også Vinje kommune i Vestfold og Telemark var blant de nominerte kommunene.

FOTO ISAK NORMANN RAMSVIK

Vestland fylkeskommune fikk prisen for særs grundig og systematisk arbeid for å sikre at de tilsatte kjenner språkloven, og at de har kompetanse og mulighet til å følge opp loven. Fylkeskommunen kunne vise til strategisk lederskap og et nynorskarbeid med ringvirkninger for hele regionen.

– Vestland fylkeskommune er best i sin klasse og har tatt i bruk de virkemidlene som fylkeskommunen

rår over. De tilsatte har god kjennskap til språkloven, og dette har det vært viktig for oss å løfte fram dette året, sa juryleder Margrethe Kvaernes fra Språkrådet under prisutdelinga.

Språkrådet deler ut prisen Årets nynorskkommune på vegne av Kultur- og likestillingsdepartementet som et ledd i arbeidet for mer og bedre nynorsk i kommuner og fylkeskommuner.

Prisen går til en kommune eller fylkeskommune som har gjort nynorskvedtak eller vedtak om å være språklig nøytral etter språkloven § 11, og som gjør nynorsken synlig gjennom et godt og målrettet språkarbeid. I år så juryen for prisen særlig positivt på (fylkes-)kommuner som har satt i gang tiltak for å etterleve kravene i den nye språkloven.

I juryen sitter representanter fra Nynorsk kultursentrum, Landsamanslutninga av nynorskkommunar, Noregs Mållag og KS. Juryleder er sjefen for seksjon for språk i skole og offentlig forvaltning i Språkrådet.

I 2022 har Språkrådet justert statuttene for prisen og lagt om til utdeling annethvert år i stedet for hvert år. Prisbeløpet er doblet fra 100 000 til 200 000. Språkrådet

*«Vestland
fylkeskommune
er best i
sin klasse.»*

JURYLEDER
MARGRETHE KVAERNES

tror endringene av prisen vil heve statusen og effekten av prisen og bidra til mer langsiktig nynorskarbeid i kommunene og fylkeskommunene.

Prisen for 2022 ble delt ut under et frokostarrangement på Litteraturhuset i Oslo 24. oktober. Fylkesordfører Jon Askeland tok imot prisen på 200 000 kroner fra kultur- og likestillingsminister Anette Trettebergstuen.

Kultur- og likestillingsminister Anette Trettebergstuen overrakte prisen for Årets nynorskkommune 2022 til fylkesordfører i Vestland fylkeskommune Jon Askeland.

Delmål 2

Norsk skal være et fullverdig språk og skal brukes på alle samfunnsområder.

VESENTLIGE FORHOLD I 2022

Språkrådets oppgaver med å normere bokmål og nynorsk, implementere skriftspråksnormene og veilede om godt og korrekt språk har hatt høy prioritet gjennom året.

Språkrådet ser at norsk språk er under særlig press på noen sektorområder med høy status. I 2022 har vi prioritert arbeidet rettet inn mot universitets- og høyskolesektoren spesielt. Sektoren har et lovfestet ansvar for å vedlikeholde og utvikle norsk fagspråk – selve motoren i språkutviklinga. Likevel tar engelsk språk stadig mer plass. I tillegg har vi prioritert arbeid på kultur- og mediefeltet rettet mot barn og ungdom. Dette er også en sektor der vi ser at norsk er under sterkt press. En tredje sektor der norsk språk utfordres, er det private næringslivet. På dette området har Språkrådet dessverre ikke kapasitet til å drive systematisk veiledning.

Foto: Oda Hveem

Språkrådets virkemidler og resultater Gode råd til flest mulig

Det er viktig at det finnes informasjon om god og korrekt norsk som er lett tilgjengelig for hele det norske språksamfunnet. Språkhjelpssidene og basen med svar på spørsmål er de delene av Språkrådets nettsted som brukes mest. Gjennom hele året har Språkrådet formidlet innhold fra svarbasen i sosiale medier, med nye, oppdaterte og samfunnsrelevante artikler. Særlig relevant i 2022 ble veiledningene våre om skrivemåtene av ukrainske stedsnavn, etter at Russland invaderte Ukraina i februar.

I tillegg til veiledninga vi gir gjennom nettsidene, får Språkrådet hvert år mange enkelthenvendelser om godt og korrekt språk. Gjennom hele 2022 har Språkrådet prioritert å gi svar til fagmiljøer og profesjonelle aktører, som har stor innvirkning på språkbruken til andre. Mange privatpersoner har fått et standardsvar

som viser til nettordbøkene og den generelle språkveiledninga. Tiltakene Språkrådet har gjennomført for å lede publikum til digitale språkhjelpsressurser, er trolig årsaken til at antallet enkeltspørsmål gikk vesentlig ned i 2022, fra over 5 000 spørsmål i 2020 og 2021 til i underkant av 3 900 skriftlige henvendelser i 2022. Dette er på nivå med tall fra 2006. Så lenge de digitale veiledningsressursene våre utvikles med flere standardsvar i svarbasen og oppdaterte tekster med skriveregler for bokmål og nynorsk, og vi ser at de blir mye brukt, regner vi nedgangen i enkelthenvendelser som ei ønsket utvikling.

Språkrådet har kontakt med viktige statsorganer og tekstprodusenter som kan følge opp de språklige rådene. Vi gir for eksempel råd om uttale og skrivemåte av norske og utenlandske stedsnavn og informasjon om korrekt skrivemåte av enkeltord til aktører som departementer, Store norske leksikon og NRK.

Den ønskede effekten av dette er at kunnskapen om godt og korrekt språk skal nå ut til språkbrukerne. Både bokmåls- og nynorskrettskrivinga har en del ord og grupper av ord med valgfrie former. På nettsidene våre har vi ei veiledning om konsekvent nynorsk, mens vi ikke har noe tilsvarende for bokmål. Henvendelsene Språkrådet får om konsekvent språkbruk, gjelder i høy grad også bokmål, og i 2023 vil det derfor være et prioritert mål å utarbeide flere veiledningstekster om bruk av rettskrivingsnormene og normklynger for både bokmål og nynorsk. Dette synes å være et behov hos statsorganer, forlag, medier og teknologiselskaper.

Rådgiving om navn i staten

Språkloven slår fast at statsorganer skal ha navn på norsk, både bokmål og nynorsk, at navnene skal følge offisiell rettskriving, og at Språkrådet skal gi råd om navneskikk (språkloven § 19 andre ledd). I tillegg

skal offentlige organer kommunisere på et klart språk som er tilpasset målgruppa (§ 9). I 2022 har Språkrådet blant annet gitt navnefaglige råd i forbindelse med nytt navn på Kulturdirektoratet (tidligere Kulturrådet), Norsk havteknologisenter (tidligere Ocean Space Centre) og Universitetet på Vestlandet (tidligere Høgskolen på Vestlandet). I tillegg har vi gitt innspill til navn på nye avdelinger og enheter hos flere offentlige virksomheter. Oppfølginga vår har også ført til at ledelsen ved Universitetet i Oslo har satt i verk tiltak for å sørge for at alle senter ved fakulteter og institutter får norske navn.

Kompetanseprøver i nynorsk og bokmål

Gjennom kompetanseprøver i bokmål og nynorsk bidrar Språkrådet til at det offentlige har tilgang på kompetente språkkonsulenter. Mange offentlige organer leier inn språkkonsulenter til å kvalitetssikre tekster. Ifølge språkloven er det offentlige pålagt å

skrive korrekt og klart. Det innebærer at tekstene må være i tråd med norske skriveregler, ha et godt stilnivå og følge klarspråksprinsippene. Da må språkkonsulentene holde et høyt nivå.

I 2022 har vi igjen arrangert kompetanseprøver i bokmål og nynorsk for språkkonsulenter. Vi gjennomførte digitale forprøver for å forsøke å sikre at kandidatene som faktisk tok prøven, holdt et godt nivå. 18 prosent av kandidatene besto nynorskprøven, og 29 prosent av kandidatene besto bokmålsprøven. Til sammen har nå 59 personer bestått bokmålsprøven, og 32 personer har bestått nynorskprøven.

Staten og kommunene kan henvende seg til Språkrådet for å få tilsendt kontaktinformasjon til alle som har bestått prøvene. Språkrådet har holdt kompetanseprøver siden 2008. Vi ser at tiltaket krever relativt små ressurser ut fra de forventede positive språklige ringvirkningene.

Fortsatt revisjon av Bokmålsordboka og Nynorskordboka og ny nettside

Revisjonen av *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* har vært et stort arbeid for Språkrådet også i 2022. *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* gir informasjon om korrekt skrivemåte og bøyning av ord og viser hvordan ordene brukes i norsk. Det er viktig for tilliten og relevansen til ordbøkene at definisjonene er oppdaterte, og at vanlige ord er å finne i dem. Revisjonen skjer i samarbeid med Universitetet i Bergen. Ordbokredaksjonen i Bergen skriver utkast til nye ordartikler, mens Språkrådet avklarer store og små rettskrivings spørsmål og foretar sluttkontroll av artiklene. I løpet av 2022 ble det klart at prosjektet vil fortsette inn i 2024, selv om den opprinnelige planen var at det skulle være ferdig i 2023. Forlengelsen skjer hovedsakelig ved at midlene i prosjektet blir

fordelt over lengre tid. Ved inngangen til 2023 har redaksjonen i Bergen begynt å revidere artikler på *r*, og det er publisert reviderte og helt nye artikler i hele alfabetstrekket *a* til *j*.

I 2022 fikk ordbøkene ny nettside: ordbøkene.no (eller ordbokene.no). Med den nye adressa fulgte det også en del endringer i grensesnittet, som blant annet skal gjøre det lettere å bruke nettsida på alle typer skjermer. Grensesnittet er også blitt justert videre i løpet av året i tråd med kravene til universell utforming.

Samtidig med at nettordbøkene har fått nytt grensesnitt, er det besluttet at ordbokappen ikke skal oppdateres og utvikles videre. Appen ble lansert i 2017 og har vært et viktig tillegg til nettordbøkene, jamfør bruksstatistikken. Når den likevel ikke skal drives videre, er det delvis et kostnadsspørsmål og delvis ei vurdering av at ordbøkene.no kan ivareta de samme behovene.

Allmenn høring i rettskrivingssaker

Ei ny ordning for allmenn høring i rettskrivingssaker ble etablert i 2021, da Språkrådets retningslinjer for normering av bokmål og nynorsk ble revidert. Allmenn høring av rettskrivingsendringene sørger for at rettskrivingsvedtakene er ytterligere forankret gjennom en åpen, demokratisk prosess, i tillegg til at den kan føre til gode faglige innspill.

Ordninga kom i gang i 2022, og Språkrådet sendte ei rekke forslag om endringer i rettskrivinga – i bokmål, i nynorsk og i begge skriftspråkene – til høring. Den første delen av høringsforslagene var hovedsakelig endringer i bøyninga for en del intetkjønnssubstantiv i bokmål (for eksempel fra valgfritt *mønstreet/mønsteret* til bare *mønsteret*), en sak Språkrådet og

Allmenn høring av rettskrivingsendringer sørger for at rettskrivingsvedtakene er ytterligere forankret gjennom en åpen, demokratisk prosess.

Kulturdepartementet har behandlet i flere omganger. Den andre delen gjaldt nye forslag som var behandlet i fagrådet for normering og språkoobservasjon, for eksempel endring av grammatisk kjønn i enkelte substantiv og innføring av *hen* som personlig pronomen. Det kom inn over 40 høringssvar, og klart flest kommenterte *hen*. Både offentlige institusjoner, interesseorganisasjoner, bedrifter og privatpersoner sendte høringssvar. En del av dem som uttalte seg, hadde innvendinger mot å regne *hen* som en del av norsk rettskriving, mens det var bred tilslutning til de øvrige forslagene.

I samråd med Kulturdepartementet ble endringene som gjelder intetkjønnssubstantivene, sendt til godkjenning i departementet etter behandling i styret i juni 2022. De andre endringene er nå gjeldende rettskriving og står i *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka*.

Fagseksjonen og normeringsfagrådet begynte i 2022 arbeidet med å se særlig på mulige justeringer i bokmålsrettskrivinga, siden dette var pekt ut som en oppgave i språkløvsproposisjonen. De første forslagene til justeringer vil sendes til høring våren 2023, og tiltaket vil få videre oppfølging.

Undersøkelse om vilkårene for norsk fagspråk i universitets- og høyskolesektoren

Skal det norske fagspråket holdes i hevd i universitets- og høyskolesektoren, må det finnes kultur og vilkår for å skrive fagtekster på norsk og utvikle norsk terminologi blant de vitenskapelig tilsatte. Det har imidlertid manglet systematisk kunnskap om i hvilken grad vitenskapelig tilsatte skriver på norsk og deltar i terminologiutvikling, og om hva slags vilkår de har for å gjøre det.

Språkrådet og språksamlingene ved Universitetet i Bergen fikk høsten 2022 gjennomført en spørreundersøkelse om arbeidet med norsk fagspråk og terminologi blant vitenskapelig tilsatte ved offentlige universiteter og høyskoler. Undersøkelsen vil gi ny kunnskap om hvor godt det er lagt til rette for at tilsatte kan ivareta det norske fagspråket, og om hvilke forhold som er til hinder for at de kan gjøre det. Dermed vil den gi en pekepinn om hva slags grep universitetene og høyskolene kan ta for å sikre gode vilkår for det norske fagspråket og slik oppfylle kravet i universitets- og høyskoleloven § 1-7. Denne paragrafen fastslår at universitetene og høyskolene har ansvar for å vedlikeholde og videreutvikle norsk fagspråk.

8,8 %

Bare 8,8 % av den totale mengden gjeldende lovtekst per mai 2022 var på nynorsk. 91,2 % var på bokmål.

Rambøll Management Consulting leverte rapporten fra undersøkelsen i desember 2022. Språkrådet og Universitetet i Bergen lanserte den på et felles arrangement tidlig i 2023.

Nasjonalt fagråd for Termportalen

Termportalen ved språksamlingene ved Universitetet i Bergen (UiB) er en nasjonal infrastruktur for terminologi der fagtermer kan søkes opp på tvers av fag og termbaser, og der fagmiljøer kan registrere og publisere terminologi. Termportalen ble i språkløvsproposisjonen pekt ut som et hovedtiltak for å styrke arbeidet med norsk terminologi og gjøre terminologien lettere tilgjengelig.

For at Termportalen skal bli en infrastruktur for terminologi som hele samfunnet har nytte av, er det viktig at sentrale fagmiljøer, organer og brukere av portalen kan gi innspill. I 2022 opprettet derfor Språkrådet i samråd med språksamlingene et nasjonalt fagråd for Termportalen. Rådet skal gi faglige og strategiske råd til organisasjonen som driver portalen. Det omfatter blant annet råd om hvordan søkesidene til

portalen bør utvikles, om hvilke termbaser som bør innlemmes i portalen, og om hvordan Termportalen kan gå fram for å fremme terminologiarbeid i og utenfor universitets- og høyskolesektoren. Flere offentlige institusjoner er representert i rådet, og det er representanter for oversettere, studenter og standardiseringsorganisasjoner. Felles for disse er at de er store baseeiere, det vil si at de forvalter og eier termbaser, eller at de på en annen måte spiller ei viktig rolle i terminologiutviklinga i Norge.

Mer terminologi tilgjengelig i Termportalen

Språkrådet bidro i 2022 til at mer terminologi fra flere fagområder ble tilgjengelig i Termportalen. Språkrådet har i en del år veiledet ei rekke termgrupper (grupper av fagfolk som utvikler terminologi innen et visst fagområde) som har publisert terminologi i Språkrådets termwiki. I år la Språkrådet til rette for at fire av disse basene ble flyttet til portalen, ved at vi samordnet kontakten mellom gruppene og Termportalen. Basene som ble tilgjengelige i portalen gjennom denne flyttinga, dekker fagene astronomi, kjemi, klimaforskning og celle- og molekylærbiologi. I

de tre første av disse ble det i løpet av året dessuten lagt til nye termer under Språkrådets veiledning.

I 2022 var det en betydelig tilvekst av termer i Norges handelshøyskoles (NHHs) økonomisk-administrative termbase i Termportalen. Mange av termene ble samlet inn i et prosjekt som Språkrådet gjennomførte sammen med NHH i 2021. Prosjektet tok utgangspunkt i at vi hadde utviklet et e-læringskurs, kalt «Fagspråk på 1-2-3», som viste hvordan undervisere ved universiteter og høyskoler kan lage engelsk-norske fagordlister til studentene sine. Dette kurset distribuerte vi til et utvalg forelesere i emner på bachelor- og masternivå, og i kurset ble foreleserne oppfordret til å lage termlister og dele dem med ei prosjektgruppe med terminologisk kompetanse ved NHH. Prosjektgruppa fikk i oppgave å kvalitetssikre listene og sørge for at de inneholdt termer på både bokmål og nynorsk. Deretter ble termene publisert i Termportalen. Ei rekke forelesere leverte termlister, og til sammen førte prosjektet til at mer enn 1 400 nye termer (fordelt på bokmål og nynorsk) ble publisert i Termportalen i 2022.

Helsespråk

Den store satsinga på et felles språk i helsesektoren og det omfattende arbeidet som gjøres med å oversette den tilhørende referanseterminologien SNOMED CT til norsk, er et godt eksempel på å ta språkpolitisk sektoransvar. Oversettelsen skjer imidlertid nesten utelukkende til bokmål, og Språkrådet jobber for at begge de norske skriftspråkene skal inkluderes i arbeidet. Språkrådet fremmer språkpolitiske føringer gjennom å delta i det nasjonale redaksjonsutvalget for oversettelse av SNOMED CT til norsk. Språkrådet har i 2022 også hatt utstrakt møtevirksomhet med sentrale aktører i sektoren, slik som Helse- og omsorgsdepartementet og Helse vest, med sikte på å øke omfanget av nynorsk terminologi. Arbeidet rettet mot statsorganer og helseforetak fortsetter i 2023.

Språkrådet deltar i ei gruppe for norsk medisinsk fagspråk. Gruppa har medlemmer med bred bakgrunn fra medisin, andre helsefag og språkfag. Ved å delta i gruppa medvirker Språkrådet til at arbeidet med terminologi og fagspråk blir tematisert i helsesektoren.

I 2022 arrangerte gruppa et nettseminar om helsespråk i samarbeid med KS og Digitaliseringsdirektoratet, og gruppa har gjennom året jobbet med en ny bokutgivelse om helsespråk og lagt planer for et lanseringsseminar og for å etablere et nettverk av sentrale helsespråkaktører.

Samarbeid med Norsk Elektroteknisk Komite

Fagfeltet elektroteknikk dekker viktige samfunnsfelt fra kraftnett til cybersikkerhet. Dette er fagfelt der det er viktig å få etablert norskspråklig terminologi. Norsk Elektroteknisk Komite (NEK) har ansvar for standardiseringsarbeid på området, og Språkrådet og NEK inngikk i mars en samarbeidsavtale for å ivareta norsk terminologi på det elektrotekniske området. NEK oversetter og publiserer terminologi på både bokmål og nynorsk i den internasjonale termbasen Electropedia, men de vil også finne løsninger for å gjøre terminologien søkbar i Termportalen. Ei hovedutfordring er å skaffe finansiering til oversettelsesarbeidet, og Språkrådet arbeider langsiktig for å få sektoren selv til å sørge for finansiering. I 2022 har vi blant annet fulgt opp finansierings spørsmålet med Justis- og beredskapsdepartementet, som et ledd i arbeidet med å forankre språkpolitikken sektoransvar.

Politiske prosesser på kultur- og mediefeltet

I 2022 har det vært flere språkpolitisk viktige prosesser i kultur- og mediesektoren. Et strukturert og grundig arbeid med høringer på dette feltet bidrar til å bygge Språkrådets omdømme og kjennskapen til språkløvgivinga i sektoren. Arbeidet bidrar også til bedre forvaltningskompetanse internt i Språkrådet. Språkrådet har avgitt høringssvar om NRK-plakaten, der vi blant annet pekte på at den nye statusen til norsk tegnspråk og nasjonale minoritetsspråk må gjenspeiles i plakaten. I forslaget til ny NRK-plakat er flere av Språkrådets innspill tatt til følge.

I høringssvaret til forslaget om ny boklov tok Språkrådet til orde for at bøker på kvensk, romani og romaner bør være en del av virkeområdet til loven, og det samme for lærebøker og fagbøker. Flere andre høringinstanser har vist til høringssvaret vårt eller gjengitt argumentasjonen vår, og det vurderes nå å ta inn nasjonale minoritetsspråk i loven.

Språkrådet har gitt innspill til ny dataspillstrategi og svart på høringa om direktivet om audiovisuelle medietjenester (AMT-direktivet). I begge tilfellene har Språkrådet trukket fram at henholdsvis spill og audiovisuelle medier (film, serier og TV) er kulturuttrykk hvor konkurransen fra engelsk er stor og det er viktig å sikre et godt norskspråklig tilbud til barn og unge. Språkrådet har også gitt høringssvar til forskrift om produksjonstilskudd til nyhets- og aktualitetsmedier (pressestøtta).

Strategisk arbeid med nynorsk i statsorganer

Språkrådet har i 2022 gjennomført et internt prosjekt som har sett på hvordan vi kan arbeide mer helhetlig og strategisk for å øke bruken av nynorsk i statsorganer. Etter å ha gjennomført et pilotprosjekt hos ledelsen i Likestillings- og diskrimineringsombudet anbefaler prosjektgruppa at Språkrådet jobber målrettet inn mot ledergrupper i statsorganer med hvordan statsorganene selv kan integrere arbeid med nynorsk i egne arbeidsprosesser. Arbeidet er blant annet basert på mønsterpraksisen for språkarbeid som er utviklet for språklov.no.

Mer nynorsk i begrepsdelen av Felles datakatalog

Referansekatalogen er en oversikt over anbefalte og obligatoriske IT-standarder for offentlig sektor, blant annet standarder for begrepsarbeid. I 2022 ble *Forvaltningsstandard for begrepsbeskrivelser* revidert. Språkrådet deltok i revisjonsarbeidet og avga også høringssvar da forvaltningsstandarden var på høring.

Språkrådet bidro i 2022 til at mer terminologi fra flere fagområder ble tilgjengelig i Termportalen.

Dette arbeidet førte til ei viktig endring i innholdet i standarden. I tidligere versjoner har det kun vært krav til å registrere en anbefalt term på ett skriftspråk, mens det nå er krav til at anbefalte termer skal finnes på både bokmål og nynorsk. I praksis betyr dette at virksomheter som registrerer terminologi i Felles datakatalog, fra nå av vil måtte legge inn anbefalte termer på både bokmål og nynorsk. Dette vil på sikt øke omfanget av termer på nynorsk i begrepsdelen av Felles datakatalog.

Forvaltningsstandard for begrepsbeskrivelser er en anbefalt standard, noe som innebærer at virksomhetene skal følge den med mindre de har en god grunn til å la være. Standarden skal sikre at begreper som forvaltes av offentlig forvaltning, beskrives og tilgjengeliggjøres på en standardisert og maskinlesbar måte, slik at virksomheter enklere kan ta i bruk og bygge videre på begrepsarbeid som andre har gjort. Dette er særlig viktig i god og effektiv digitalisering av offentlig sektor.

Kartlegging av lover på nynorsk

Lovverket er et særlig viktig domene for nynorsken. Fordi nynorsk administrativ tekst til sammen har

mindre omfang og færre kilder enn bokmålstekstene, er den mer utsatt for kvalitetsforringing. Det er derfor viktig å arbeide for at den samlede mengden lovtekst på nynorsk øker.

For å kunne sette inn målrettede tiltak har Språkrådet i 2022 engasjert Lovdata til å kartlegge forholdet mellom nynorsk og bokmål i norske lover per mai 2022. Kartlegginga viser skriftspråk i gjeldende lover og gir en historisk oversikt. Den gir også en oversikt over språk i lovverket per forvaltende departement.

Den forrige kartlegginga vi har, ble utført av Kulturdepartementet i 2012 og viste at 15,1 prosent av alle gjeldende lover da var på nynorsk. Andelen nynorsk tekstmasse var 9,9 prosent. Per mai 2022 var 85,8 prosent (550 lover) på bokmål og 14,2 prosent (91 lover) på nynorsk. Av den totale mengden gjeldende lovtekst per mai 2022 var 91,2 prosent på bokmål og 8,8 prosent på nynorsk. Det er en liten nedgang fra 2012 til 2022 målt både i antallet lover (0,9 prosent) og i tekstmengde (1,1 prosent).

Hen på høring i 2022

Forslag til endringer i rettskrivinga for bokmål og nynorsk ble sendt til offentlig høring for første gang i 2022. Språkengasjerte nordmenn vil bli hørt! I den første høringsrunden kom det inn over 40 svar.

FOTO UNSPLASH

Ikke overraskende var det forslaget om å innføre pronomenet *hen* som kjønnsnøytralt pronomen i norsk som utløste flest reaksjoner. Mange hadde meninger om forslaget til å ta inn *hen* i normen, men noen av høringssvarene gjaldt også bruk, definisjon, samsvarsbøying og objektsform av *hen*.

Både offentlige instanser, interesseorganisasjoner og privatpersoner sendte inn høringssvar. I tillegg mottok Språkrådet mange spørsmål, innspill og reaksjoner.

«I starten er ting alltid litt uvant, men så blir det mer og mer naturlig.»

JULIE (17) OM *HEN* TIL NRK.NO 24. APRIL 2022

Av 40 innspill var over halvparten positive til innføring av *hen*.

I tillegg til innføring av pronomenet *hen* ble det lagt fram forslag om endret bøying av en del intetkjønnsst substantiv i bokmål og justert genusnormering for noen substantiv i både bokmål og nynorsk i høringa. Alle innkomne høringssvar ble behandlet i Språkrådet, og normeringsvedtakene ble godkjent i Språkrådets styre i juni 2022.

«hen, brukt for å vise til en person når kjønn er ukjent, uvesentlig eller holdes skjult [...] brukt for å vise til en person som foretrekker pronomenet 'hen' framfor 'han' eller 'hun'»

BOKMÅLSORDBOKA, ORDBØKENE.NO

Delmål 3

Språkpolitikken følges opp som sektorovergripende politikkområde.

VESENTLIGE FORHOLD I 2022

For at lovverket og politikken på språkfeltet skal virke, må alle sektorer ta sitt tverrgående og sektorspesifikke ansvar. Språkrådet har i 2022 særlig prioritert å veilede sektorene i hvordan de skal få språkpolitikken godt integrert på eget arbeidsfelt. Vi ser at mangel på samordning og mangel på gode språkplaner og indikatorer i sektordepartementer og underliggende virksomheter stadig kommer i veien for å nå språkpolitiske mål.

Språkrådet har også bidratt til å bygge samarbeidskonstellasjoner og utvikle språkarbeidet på sektorområder der språk bidrar til bedre og mer effektive tjenester til innbyggerne, og der godt språkarbeid kan dempe risiko. I 2022 arbeidet vi særlig overfor helsesektoren og kunnskapssektoren, som er strategisk prioriterte områder i Språkrådets arbeid.

Deling og bruk av digitale språkdata og utvikling av god språkteknologi i digitale tjenester og produkter er ei forutsetning for å nå målene på språkpolitikkfeltet. I tråd med språklovens bestemmelser og Språkrådets strategi har vi i 2022 prioritert å tilrettelegge for utvikling og bruk av nynorsk på disse områdene.

«Språkrådet har i 2022 særlig prioritert å veilede sektorene i hvordan de skal få språkpolitikken godt integrert på eget arbeidsfelt.»
Åse Wetås, direktør i Språkrådet. Foto: Oda Hveem

Språkrådets virkemidler og resultater

Språkrådet informerer om språkloven

Språkrådet har i 2022 lagt store ressurser i å informere offentlige myndigheter og allmennheten om hva det offentlige plikter å gjøre etter språkloven. Vi har særlig prioritert å veilede sektorene i hvordan de skal få språkpolitikken godt integrert på eget arbeidsfelt. Målet med informasjonsarbeidet er

- at berørte aktører vet hvilke plikter språkloven legger på dem
- at aktører i offentlig sektor tar det ansvaret språkloven legger på dem, og handler deretter
- at allmennheten kjenner til språkloven og rettene som følger av den
- at Språkrådet har kompetanse til og rutiner for å følge opp språkpolitikken

Bruk av digitale plattformer og samarbeidsformer gjør det mulig for oss å nå fram til mange. Den viktigste informasjonskanalen er nettstedet språklov.no. Der finner offentlige organer informasjon om pliktene de er pålagt etter språkloven, om hvordan de kan oppfylle disse pliktene, og om hvordan Språkrådet kan bistå dem i dette arbeidet. I 2022 har vi brukt de kanalene og arenaene vi har tilgang til, for å gjøre nettstedet kjent og brukt. Vi har også gjennomført ei rekke interne kompetansehevingstiltak på områdene veiledning, kommunikasjon og utvikling av digitale veiledningsressurser.

Språkrådet har i 2022 videreført ei etablert digital seminarrekke i samarbeid med KS og Digitaliseringsdirektoratet. Seminarne bruker vi i hovedsak for å vise fram eksempler på godt språkarbeid.

- 31. mars 2022: «Klarspråk i praksis», 1 369 påmeldte
- 10. juni 2022: «Når rett skal vera rett», 1 060 påmeldte
- 13. oktober 2022: «Språklig mangfold og inkludering», 964 påmeldte
- 9. desember 2022: «Helsespråk – for alle eller bare for noen», 698 påmeldte

De høye deltakertallene viser at det er sterk interesse for språkarbeid i staten og stort behov for informasjon om godt og korrekt språk. Mange virksomheter arbeider nå systematisk og over tid med for eksempel terminologi og klarspråk, og de oppnår gode resultater. Slike eksempler på vellykket språkarbeid bruker Språkrådet videre i nye tiltak på feltet.

Mønsterpraksis – eksempler på og metoder for godt språkarbeid i det offentlige

I arbeidet med språkloven ønsker Språkrådet også å skape grunnleggende forståelse for at det å etterleve språkpolitikken bidrar til god kommunikasjon med og gode tjenester til innbyggerne. Som et virkemiddel har vi kartlagt eksempler på vellykket språkarbeid i forvaltninga og publisert en «mønsterpraksis» på språklov.no.

I arbeidet har vi intervjuet 19 offentlige organisasjoner. Resultatene er videre testet på 19 organisasjoner, og sluttproduktet har vært til høring hos 35 organisasjoner før det ble publisert.

Med mønsterpraksisen vil vi motivere til og legge til rette for at offentlige organer skal etterleve språkloven. Mønsterpraksisen omfatter

- åtte anbefalinger som gjelder for alt språkarbeid
- sjekklister for språkarbeid på områdene nynorsk, klart og korrekt språk, norsk tegnspråk, norsk fagspråk og terminologi og språkteknologi på norsk

Som en del av veiledningsarbeidet har Språkrådet også laget brosjyren *Kort om språkloven* i to versjoner: én for statsorganer (på nynorsk) og én for fylkeskommuner og kommuner (på bokmål og nynorsk). Brosjyren inneholder ei kort oppsummering av de viktigste reglene og henvisning til nettstedet språklov.no, som gir utfyllende informasjon.

Språkrådets arbeid med språket i lovtekster

Lovtekster har stor rekkevidde i forvaltninga, og sentrale lover blir brukt av mange, gjerne på tvers av sektorer. Når lovtekster skrives i tråd med språkpolitikken og bestemmelsene i språkloven, som klarspråksparagrafen og prinsippet om at det offentlige skal fremme bruk av nynorsk, vil dette virke positivt inn på den store tekstmassen som springer ut av lovene: forskrifter, veiledere, informasjonssider og -materiell, vedtak og brev fra det offentlige. Språkrådet følger dermed opp flere sider av språkpolitikken ved å tilby bistand til arbeid med lovtekster innenfor flere sektorer. Slik bistand kan være kurs, veiledningsmateriell og direkte rådgiving.

Lovverket er dessuten et særlig viktig domene for nynorsken. Det er viktig å kvalitetssikre lov- og forskriftstekster på nynorsk, siden lovspråk forplanter seg så kraftig i alle slags statlige dokumenter. Fordi nynorsk administrativ tekst til sammen har mindre omfang og færre kilder enn bokmålstekstene, er den mer utsatt for kvalitetsforringing.

Språkrådet har i 2022 hjulpet departementer og lovutvalg med å kvalitetssikre språket i ny opplæringslov med forskrift (Kunnskapsdepartementet), ny universitets- og høyskolelov (Kunnskapsdepartementet) og ny valglov (Kommunal- og distriktsdepartementet).

Ifølge Kunnskapsdepartementet er forskrift til opplæringsloven blant de ti mest brukte forskriftene i Lovdata. Det at en så omfattende og mye brukt tekst

Oslo ordfører Marianne Borgen leser Språkrådets informasjonsbrosjyre for kommuner og fylkeskommuner: *Kort om Språkloven*. Foto: Isak Normann Ramsvik

skrives på god nynorsk, har stor betydning for bruken av nynorsk i opplæringssektoren. Valgloven skal sikre frie og demokratiske valg. Valglovutvalget har lagt vekt på at reglene skal være enkle å praktisere, og at lovteksten skal ha klart og forståelig språk. Språkrådets bistand skal medvirke til alt dette.

Tildelingsbrev 2022 fra Kunnskapsdepartementet til universiteter og høyskoler

Språkrådets arbeid med å styrke norsk språk og fagspråk i høyere utdanning fikk i 2022 god støtte i Kunnskapsdepartementets tildelingsbrev til statlige universiteter og høyskoler. Innholdet i flere avsnitt i tildelingsbrevene var helt i tråd med de anbefalingene Språkrådet har kommet med til universitets- og høyskolesektoren for at den skal kunne følge opp det språkpolitiske ansvaret sitt. Disse avsnittene inneholdt blant annet sterke føringer for bedre norskløpplæring for utenlandske forskere og undervisere og for at språkstrategier skal være forankret i overordnede strategier, i tillegg til å understreke ansvaret sektoren har for norsk fagspråk.

Samarbeid med Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir)

Språkrådet har i 2022 videreført det gode samarbeidet med Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) for å styrke språkarbeidet på universiteter og høyskoler og bistå HK-dir i arbeidet med å følge opp anbefalingene i rapporten *Språkstrategier i høgare utdanning* fra 2021. Samarbeidet resulterte blant annet i et felles nettbasert sektormøte der innlegg fra sektoren presenterte gode måter å arbeide med norsk fagspråk på. HK-dir og Språkrådet er også enige om å ha felles arbeidsmøter i 2023 for å drøfte hvordan man kan skape gode strukturer i sektoren som vil gjøre den bedre i stand til å oppfylle § 1-7 i universitets- og høyskoleloven om vedlikehold og videreutvikling av norsk fagspråk.

Samarbeid med Norsk studentorganisasjon (NSO)

I arbeidet med norsk fagspråk i universitets- og høyskolesektoren er det viktig også å inkludere studentene. Språkrådet har i 2022 tatt initiativ til å få utviklet en språkgaid for tillitsvalgte sammen med

Det å etterleve språkpolitikken bidrar til god kommunikasjon med og gode tjenester til innbyggerne.

Norsk studentorganisasjon. Gaiden skal gi råd om hvordan tillitsvalgte kan ivareta språklige hensyn i forskjellige råd, utvalg og liknende ved institusjonene.

Økt innsamling og deling av språkdata i offentlig sektor

Norske språkdata er nødvendig for at språkteknologi skal virke på norsk. Både oversettelser og tekster (artikler, brev, saksdokumenter, rapporter og annet) kan brukes som grunnlagsressurser i språkteknologi. Teknologien blir bedre hvis datagrunnlaget er områdespesifikt. For eksempel blir språkteknologiløsninger til bruk i offentlig forvaltning best dersom datagrunnlaget for teknologien i størst mulig grad er forvaltningstekst. Derfor er det avgjørende at offentlig sektor samler inn og deler språkdata på bokmål og nynorsk. Språkbanken ved Nasjonalbiblioteket er den viktigste arenaen for deling av språkdata. Språkrådet har samarbeidet tett med Nasjonalbiblioteket om Språkbanken gjennom mange år, og vi ser ei sterk økning i antallet ressurser i banken de siste ti åra. Ressursene er også blitt større og av bedre kvalitet i denne perioden. Se nærmere omtale under delmål 1.

Ved siden av Språkbanken brukes også Termportalen, Felles datakatalog og internasjonale plattformer til å dele språkdata. Språkrådet støtter også et initiativ for deling av data i Apertium, en gratisplattform for

maskinoversettelse hvor bokmål og nynorsk er representert. Den såkalte nynorskroboten, som er utviklet av Nynorsk pressekontor med støtte fra Kultur- og likestillingsdepartementet, har bidratt til utviklinga av Apertium gjennom kontinuerlig deling av data med Apertium når roboten har blitt forbedret. Denne gratis tilgjengelige maskinoversetteren kan brukes av alle, inkludert kommersielle selskaper – og det blir den også. Den er et av de beste eksemplene på at deling av data og programvare gir bedre språkteknologi for alle.

Deling av data og hva språkdata er, ble tatt opp i forbindelse med høringa til Open Government Partnership, i faglig arena for informasjonsforvaltning og på seminaret «Lovlig teknisk». Se omtale under delmål 1. I mønsterpraksisen for språkloven har vi også utarbeidet retningslinjer med sjekklister for offentlige etaters bruk av språkteknologi og gjenbruk av språkdata.

Godkjenning av ordbøker og ordlister

Etter opplæringsloven § 9-4 skal Språkrådet godkjenne ordbøker og ordlister til bruk i skolen. I 2022 hadde vi ingen slike verk til godkjenning. Vi kjenner til at ordbokressurser som ikke har vært til godkjenning, trolig er i bruk i skolen, men vi hadde dessverre ikke ressurser til å kunne prioritere dette spørsmålet i

Nasjonalbibliotekar Aslak Sira Myhre med Språkrådets informasjonsbrosjyre for statsorganer: *Kort om Språklova*. Foto: Isak Normann Ramsvik

2022. I 2023 vil vi i første omgang ta kontakt med fylkeskommunene, som eier de offentlige videregående skolene, for å opplyse om hvilke regler som gjelder, og for å få oversikt over hvilke ressurser som er i bruk.

Open Government Partnership – innspill til handlingsplan

Norge er med i det internasjonale nettverket Open Government Partnership (OGP). Målet med OGP er at offentlig sektor og det sivile samfunnet skal samarbeide om å skape ei mer åpen, velfungerende og brukervennlig forvaltning. Det er Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) som er Norges representant i dette nettverket. I 2022 jobbet KDD med

forslag til en ny handlingsplan som skal vare fra 2023 til 2026. Planen skal inneholde konkrete forslag til hvordan forvaltninga i Norge skal bli mer åpen og inkluderende. Språkrådet leverte et høringssvar der vi oppfordret KDD til å ha med tiltak for klarspråk, språkteknologi og datadeling.

Språkrådet tok i 2022 imot representanter for OGP-ledelsen i Oslo, der vi diskuterte hvordan man kan få flere av OPGs medlemsland til å bruke klarspråktiltak for å nå målet om ei mer åpen forvaltning. En oversikt over OGP-landenes klarspråktiltak er gjort tilgjengelig internasjonalt gjennom den internasjonale klarspråksorganisasjonen PLAIN (se egen omtale under «Internasjonalt samarbeid»).

Språkkrav til kunnskapssektoren

Ved inngangen til 2022 stilte Kunnskapsdepartementet flere klare språkkrav i tildelingsbrevene til universiteter og høyskoler i Norge. Det ble et viktig anslag både for språkarbeidet i sektoren og for mediedebatten rundt norsk i academia dette året.

FOTO UNSPLASH

I tildelingsbrevene får universiteter og høyskoler beskjed om hva de skal prioritere i året som kommer, og på hvilke mål de skal rapportere til departementet. Språkrådet har arbeidet langsiktig og målrettet for å hjelpe institusjonene i kunnskapssektoren med å gjøre gode og bevisste språkvalg.

– Vi vet at institusjonene har store oppgaver og må prioritere strengt. Derfor er det svært viktig at det kommer språklige føringer i tildelingsbrevet fra departementet, sa direktør Åse Wetås i en kommentar til de nye kravene i 2022.

Språkkravene fra departementet ga et tydelig signal om at språk må prioriteres, og at språk må inn i det overordnede strategiarbeidet ved institusjonene.

I tildelingsbrevene ble det stilt følgende krav:

- Institusjonene skal sørge for at tilsatte som trenger det, får norskopplæring, og at norskkompetansen hos de tilsatte er god nok til at norsk fagspråk blir ivarettatt. Som hovedregel bør institusjonene kreve at tilsatte skal beherske norsk innen to år etter tilsettinga.

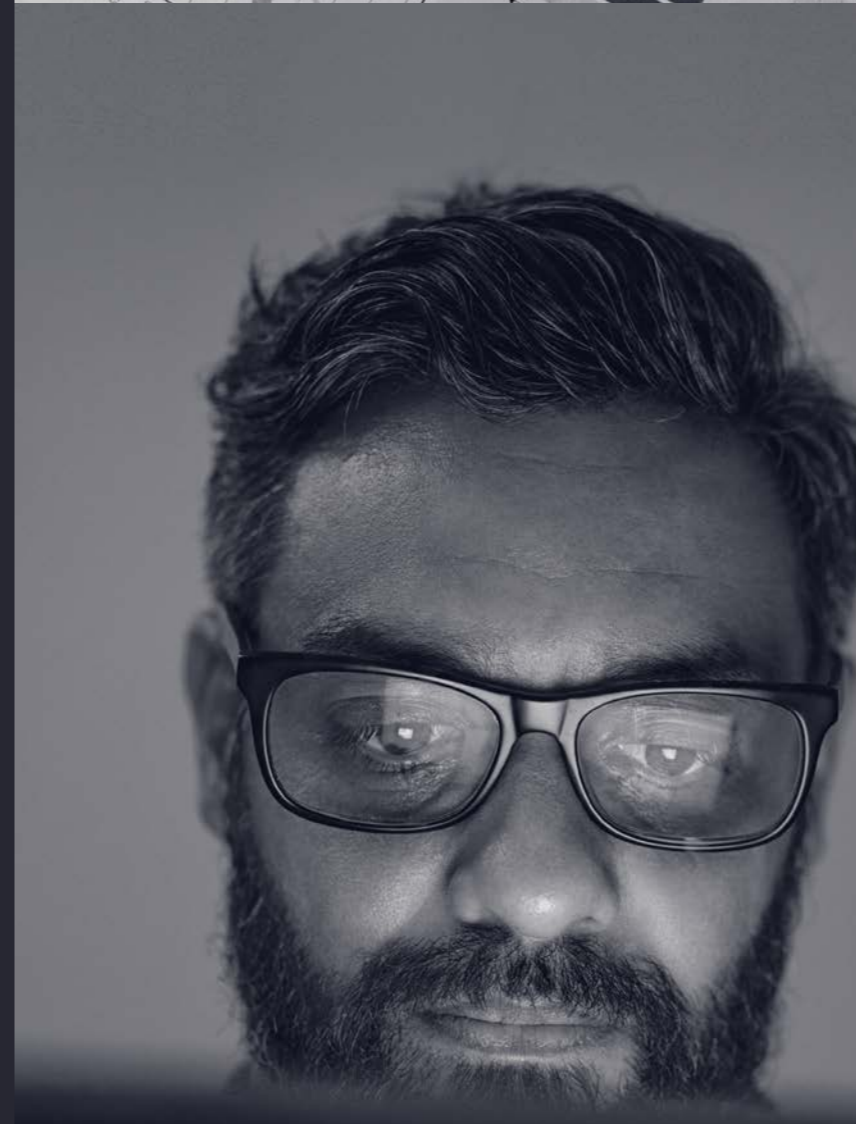
- Institusjonene må ha egne språkstrategier som skal være tydelig forankret i overordnede strategier.

- Alle bachelor- og masteroppgaver og doktorgradsavhandlinger som er skrevet på et annet språk, skal ha et sammendrag på norsk.

- Universiteter og høyskoler skal etterleve språkloven, og institusjonene skal oppfylle kravet om at begge skriftspråk skal være representert med minst 25 prosent.

Delmål 4

Det skal være god systematikk i forvaltning og tilsyn med lovverket på språkfeltet.

VESENTLIGE FORHOLD I 2022

Språkrådet har i 2022 arbeidet med å utvikle gode veiledningsressurser som skal gjøre det lett å gjøre rett i språkarbeidet i statsorganer og fylkeskommuner. Et viktig arbeid i 2022 har vært å utvikle tilsynet med språklovens regler om bruk av nynorsk og bokmål i det offentlige.

Språkrådet bidrar med kunnskapsinnhenting og analyse av språksituasjonen, men behovet for forskning på prioriterte politikkområder og på fagområder der Språkrådet har lovpålagte oppgaver, er stadig mer presserende. Mangelen på forskning og forskningsbaserte produkter og tjenester innenfor nordistikkfeltet gjør det også vanskelig for alle andre deler av det offentlige å få god fart i arbeidet med å nå målene som er satt for språkpolitikken. Språkrådet har derfor i 2022 arbeidet organisatorisk med å legge et best mulig grunnlag for den større utredninga vi har bestilt om permanente forsknings- og utviklingsbehov på feltet anvendt norsk språkvitenskap.

Språkrådets virkemidler og resultater

Tilsyn med statens bruk av bokmål og nynorsk: økt oppmerksomhet og tettere oppfølging

I 2022 fikk rapporten med tilsynsresultater for bruken av bokmål og nynorsk i staten ny visuell utforming. I tilsynsarbeidet har Språkrådet hatt oppfølgingsmøter med flere statsorganer. Vi har også gjennomført møter med administrativ ledelse i de departementene som viste svakest etterlevelse av lovkravene. Vi ser at loven etterleves bedre når vi har god og tett dialog med både departementer og underliggende

etater. Gjennom møtene får vi mulighet til å veilede og gi råd som er tilpasset språkarbeidet i hver enkelt virksomhet, og informere om språkloven. Vi får også verdifull innsikt i realiteten og utviklingstrekkene i statens informasjonsforvaltning. Dialogen gjør Språkrådet til et bedre tilsyns- og veiledningsorgan og er et viktig ledd i å utvikle et mer lærende tilsyn.

Medieoppmerksomheten rundt årets rapport (rapporten for 2021, offentliggjort i 2022) var større enn tidligere år.

Innsamling av stedsnavn og oppfølging av stedsnavnloven

Hvert år siden 2015 har lokale prosjekter fått tilskudd til innsamling og registrering av kvenske, samiske og norske stedsnavn i en felles base. Språkrådet forvalter tilskuddsordninga på oppdrag fra Kulturdepartementet. I 2022 ble 1 375 000 kroner fordelt på 13 prosjekter fra hele landet. I navnebasen er det per 19. januar 2023 registrert 131 562 ferdigstilte navn. Mange av disse navnene har ikke vært registrert på kart tidligere, og gjennom tilskuddsordninga blir kunnskap om denne viktige delen av kulturarven berget for ettertida. Navnebasen er viktig både som bidrag til norsk immateriell kulturarv og som ressurs til bruk i navneforvaltning etter lov om stedsnavn.

Ansvar for drifta av basen for innsamling og registrering av stedsnavn er overtatt av språksamlingene ved Universitetet i Bergen (UiB), som får midler av Språkrådet til dette arbeidet. Det er viktig å utvikle navnebasen videre, slik at det innsamlede materialet er lett tilgjengelig og søkbart. Som en del av denne satsinga vil UiB også ha ansvaret for videre drift og utvikling av kvenskestedsnavn.no, som består av 9 032 navn, og den digitale versjonen av *Norsk stadnamnleksikon*.

Gjennom hele året formidlet Språkrådet informasjon om e-læringskurset «Vegen til stadnamnet» til kommunene som fikk tilråding i navnesaker. Til nå har totalt 325 brukere tatt deler av eller hele kurset. 145 har fullført kurset. Brukere fra 141 kommuner har tatt kurset, og de fleste har fullført det. Språkrådet regner med at kunnskapen om arbeidet med stedsnavnsaker i kommunene vil bli større med dette kurset. Selv om det er vanskelig å fastslå direkte effekter av kurset, merker vi oss at enkelte kommuner som tidligere ikke sendte navnesaker til behandling, nå gjør det.

Det er et problem for stedsnavnarbeidet at det ikke lenger finnes reine stedsnavnemner eller stedsnavnstillinger ved universitetene og høyskolene. (Dette gjelder norske og kvenske stedsnavn; Samisk høyskole har egne stedsnavnemner.) For Kartverket og Språkrådet, som har oppgaver etter stedsnavnloven, er det derfor ei stor utfordring å utvikle den faglige kompetansen og etter hvert å rekruttere til stillinger i virksomheten vår. I oktober arrangerte derfor Språkrådet og Kartverket en fagdag med innlegg fra ulike nestorer i stedsnavnfaget. Det ble gjort opptak av alle innleggene, slik at de også kan brukes til kompetansebygging i åra framover. Vi ønsker å fortsette med liknende arrangementer.

Kartverket, Sametinget og Språkrådet hadde også i 2022 samarbeidsmøter der administrative sider ved stedsnavnsaker ble diskutert. Dette er en viktig møteplass, som fører til bedre kjennskap til hvordan de ulike institusjonene arbeider med stedsnavnloven.

Indikatorer for å måle bruk av engelsk og norsk ved universiteter og høyskoler

Språkrådet trenger så nøyaktig kunnskap som mulig om språkforholdene i universitets- og høyskolesektoren. Det er vi avhengige av for å kunne drive et målrettet arbeid i sektoren og for at Kulturdepartementet skal kunne rapportere til Stortinget om status for språksituasjonen i sektoren i henhold til føringer i språklovsproposisjonen. Derfor har Språkrådet i 2022 tatt initiativ til et samarbeid med Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) og Kunnskapssektorens tjenesteleverandør (Sikt) om å få på plass så pålitelige og korrekte indikatorer som mulig om forholdet mellom bruken av engelsk og norsk på universitetene og høyskolene. Disse indikatorene kan brukes til analyse og til å følge opp arbeidet i sektoren, både av Språkrådet og av sektoren selv. Arbeidet vil bli satt i gang i 2023.

Høring av rapporten *Finansiering av universiteter og høyskoler* og av *NOU 2022: 2 Akademisk ytringsfrihet*

Rapporten *Finansiering av universiteter og høyskoler* ble overlevert til Kunnskapsdepartementet (KD) i mars 2022 og *NOU 2022: 2 Akademisk ytringsfrihet* en uke seinere. For Språkrådet var det viktig å sende høringssvar til begge disse tekstene da de omhandlet formidlingas plass i finansieringssystemet og utviklingsavtalene mellom institusjonene og KD.

Formidlingsdelen av universitets- og høyskolesektorens samfunnsoppdrag er spesielt avgjørende for utviklinga og vedlikeholdet av norsk fagspråk. Derfor bør denne delen av samfunnsoppdraget dekkes av indikatorer i finansieringssystemet. Utviklingsavtalene er avtaler mellom KD og de statlige universitetene og høyskolene. Språkrådet mener at disse avtalene bør inneholde krav til og mål for små humaniorafag av nasjonal betydning. Dette gjelder blant annet

- leksikografi, som er viktig for arbeidet med normering av bokmål og nynorsk
- terminologi, som er viktig for utviklinga av norske termer og et norsk fagspråk
- stedsnavnforskning, som er viktig for forvaltning av stedsnavnloven

Språkrådets høringssvar til NOU-en om akademisk ytringsfrihet kommenterte formidlingsdelen av institusjonenes samfunnsoppdrag og understreket at formidling av forskingsresultater på norsk er avgjørende for et åpent og opplyst ordskifte og for den akademiske ytringsfriheten. Formidling på norsk forutsetter også at universitetene og høyskolene vedlikeholder og videreutvikler norsk fagspråk. Fagspråk på norsk er dessuten ei forutsetning for at norsk skal være et samfunnsbærende språk som kan brukes på alle samfunnsområder.

Høring av forslag til endringer i universitets- og høyskoleloven

Kunnskapsdepartementet sendte *Forslag til endringer i universitets- og høyskoleloven, fagskoleloven og opplæringsloven* (grunnlag for ny universitets- og høyskolelov) på høring i 2022. Språkrådets høringssvar inneholdt et forslag til endring av ordlyden i § 1-7 om norsk fagspråk. Forslaget innebar at «vedlikehold og videreutvikling» burde erstattes med «å bruke, utvikle og styrke» når det gjaldt både norsk fagspråk og samisk fagspråk, og at det burde spesifiseres at norsk fagspråk omfatter både bokmål og nynorsk. Dette gjør det enda tydeligere for universitetene og høyskolene hva språkansvaret deres innebærer. Språkrådet ga for øvrig sin tilslutning til nye ledd om samisk fagspråk og til en forskriftshjemmel for paragrafen.

Innspill til ny forskrift til lov om språk

Da språkloven trådte i kraft, ble ei rekke forskrifter på språkfeltet opphevet. Kulturdepartementet har arbeidet med å utforme en forskrift til språkloven som favner de opphevede reglene. Språkrådet har bistått Kulturdepartementet i prosessen for å sikre god etterlevelse av loven og god systematikk i lovverket på språkfeltet. Vi har også gitt innspill i den formelle høringsrunden. Vår hovedinnvending i høringssvaret gjelder forslaget om å la statstilknyttede virksomheter som er unntatt fra offentlighetsloven, også være unntatt fra språklovens pliktregler om bruk av bokmål og nynorsk. Vi ser ingen saklig sammenheng mellom hensynene som taler for unntak fra offentlighetsloven, og hensynene som taler for et unntak fra språkloven. Unntak fra loven som ikke lar seg forklare, vil gjøre det vanskelig å fremme språkpolitikken og motivere til å etterleve lovreglene. Statlig tilknyttede selskaper som har kontakt med mange mennesker over hele landet, bør ikke fritas fra å følge offisiell norsk språkpolitikk. I forskriftsprosessen har vi også lagt vekt på å sikre studenters rettigheter til eksamen på valgt skriftspråk.

Veiledning til fylkeskommunene om språkloven

Med den nye språkloven har særlig fylkeskommunene fått et utvidet språkansvar. Videre har Språkrådet fått et utvidet ansvar for å informere fylkeskommuner og kommuner om språkloven, og for å veilede dem i hvordan de skal oppfylle loven.

I 2022 sendte vi ut informasjonsskriv til alle fylkeskommunene om pliktene etter språkloven og oppdaterte egne nettsider om de nye reglene. Vi har prioritert å lage lynkurset «Språklova på 1-2-3 – for fylkeskommunar og kommunar». Målet med kurset er å gi tilsatte i fylkeskommuner og kommuner informasjon om pliktene og rettighetene de har etter språkloven, og oppmuntre til godt språkarbeid. Fem fylkeskommuner og 20 kommuner sendte ut kurset til alle sine tilsatte. Vestland fylkeskommune er den klart største brukeren med 6 095 personer. I fylkeskommunene har de fleste som har startet en leksjon, også gjennomført den (snitt over 90 prosent).

Fylkeskommuner som har ønsket det, har dessuten fått oppstartsmøter og oppfølgingsamtale med Språkrådet etter gjennomført kurs, med tips og råd om blant annet veksling mellom bokmål og nynorsk. Fylkeskommunene har også fått tilbud om nynorskkurs i regi av Språkrådet. Språkrådet holdt nynorskkurs for to fylkeskommuner i 2022.

Som et resultat av informasjonsskriv og gjennomgått kurs har flere fylkeskommuner og kommuner oppdatert egne språkplaner eller språklige retningslinjer med retter og plikter etter loven, og for fylkeskommunenes del med egne regler for veksling.

ANDRE TILTAK UNDER DELMÅL 4

- *Rapport om språkbytte. Eit kunnskapsoversyn over språkbytte frå nynorsk til bokmål.* Språkrådet skal bruke rapporten som et faglig grunnlag til å foreslå målrettede tiltak for å redusere språkbytte fra nynorsk til bokmål hos elever i grunnopplæringa, fra 1. til 13. trinn. **Se omtale under delmål 3.**
- Undersøkelse om vilkårene for norsk fagspråk og terminologi i universitets- og høyskolesektoren. Rambøll leverte rapport i desember 2022. Rapporten ble lansert i januar 2023. **Se omtale under delmål 2.**
- Rapport om klarspråk i offentlig sektor. Opinion gjennomførte en undersøkelse om klarspråk i offentlig sektor på oppdrag fra Språkrådet i 2021, og resultatene ble lagt fram i januar 2022. Formålet var å få et bedre bilde av hvordan det jobbes med klarspråk i dag, og hvordan Språkrådet kan hjelpe til framover.
- Språkrådet hadde i 2022 to doktorgradsstipendiater på Forskningsrådets offentlig sektor-ph.d.-program (OFFPHD). Den ene stipendiaten forsker på forvaltningsarbeid på stedsnavnområdet, mens den andre forsker på vilkårene for sektorovergrepene politikkoppfølging med utgangspunkt i språkpolitikk. Språkrådet ser de to prosjektene som viktige tiltak for å utvikle og dele forskningsbasert kunnskap på viktige områder for vår virksomhet.

Den som vet at han ingenting vet

Hva er de langsiktige planene for forskning på og undervisning i norsk ved universitetene og høyskolene? Dette er blant spørsmålene i en rapport som Språkrådet har bestilt for å avdekke kunnskapshull og konkrete behov for et permanent forskingsmiljø innen anvendt norsk språkvitenskap.

FOTO UNSPLASH

Språkpolitikken og alle miljøene som skal gjennomføre den – forvaltninga både i staten, i fylkeskommunene og i kommunene, skoler, forskings- og høyere utdanningsinstitusjoner og andre underliggende etater i alle offentlige sektorer – er avhengige av at det blir gjennomført relevant forskings- og utviklingsarbeid på feltet anvendt norsk språkvitenskap. Politikktviklinga og gjennomføringa må være kunnskapsbasert for å komme fram til effektive tiltak. Forvaltninga og alle sektoraktørene trenger ulike produkter av anvendt forskning for å etterleve språkloven og gjennomføre språkpolitiske tiltak, og de trenger spesialistkompetanse.

Mange fag- og forskingsområder som hadde kunnet levere dette, dekkes ikke i dag av den norske universitets- og høyskolesektoren eller av instituttsektoren. Derfor har Språkrådet i 2022 bestilt ei utredning om hvordan et fast, stabilt forskingsmiljø på dette feltet kan organiseres. Hvilken innretning og oppbygning må miljøet ha? Hvilke alternativer finnes? Hvilke forskingsfelt er nødvendige for at det skal være mulig å ivareta språkpolitikken og lovverket på språkfeltet på sikt?

Etter en anbudsrunde i 2022 er Telemarksforskning engasjert til å gjennomføre utredninga. Noen av spørsmålene de skal besvare, er:

- Hva slags forskingsinfrastruktur, forskning og forskingsprodukter trenger Norge og den norske språkpolitikken for at det skal være mulig å nå hovedmålet i norsk språkpolitikk om at norsk skal være et samfunnsbærende språk?
- Hvilke forskingsbehov har sektorområdene og miljøene som er særlig sentrale i arbeidet med å følge opp språkpolitikken?
- Hvilke fagdisipliner er det behov for i et framtidig forskings- og utviklingsmiljø for norsk språk?
- Hvilke erfaringer kan man høste fra andre land, både i Norden og i andre deler av Europa?

Utredninga skal leveres innen 1. juni 2023.

Rettskrivingsvedtak i 2022

Vedtak som gjelder både bokmål og nynorsk

Før	Endring	Nå
	<i>hen</i> inn som kjønnsnøytralt pronomen	<i>hen</i>
<i>diskré</i> 'taktfull, forsiktig'	<i>diskret</i> kommer inn som valgfri form	<i>diskré</i> eller <i>diskret</i> 'taktfull, forsiktig'
<i>millennium-</i> <i>e(i)n</i> eller <i>e(i)t kremt</i>	endring fra nullfuge til fuge- endring fra valgfritt han- eller intetkjønn til bare intetkjønn	<i>millenniums-</i> <i>e(i)t kremt</i>
<i>catering</i> eller <i>keitering</i> <i>sjenever</i>	formen <i>keitering</i> går ut formen <i>genever</i> kommer inn	<i>catering</i> <i>genever</i> eller <i>sjenever</i>

Vedtak som bare gjelder nynorsk

Før	Endring	Nå
<i>eit kjevle</i>	endring fra intetkjønn til valgfritt hun- eller intetkjønn	<i>ei</i> eller <i>eit kjevle</i>
<i>austanfor</i> , <i>utanfor</i> , <i>austa(n)fjelsk</i> , <i>uta(n)landsk</i> , <i>austanom</i> , <i>utanåt</i> osv.	sammensetninger med retningsadverb skal ha valgfrihet mellom <i>-a-</i> og <i>an-</i> når etterleddet begynner på konsonant; obligatorisk <i>an-</i> når etterleddet begynner på vokal	<i>austa(n)for</i> , <i>uta(n)for</i> , <i>austa(n)fjelsk</i> , <i>uta(n)landsk</i> , <i>austanom</i> , <i>utanåt</i> osv.

Vedtak som bare gjelder bokmål

Før	Endring	Nå
<i>et kjevle</i>	endring fra intetkjønn til valgfritt han-, hun- eller intetkjønn	<i>en</i> , <i>ei</i> eller <i>et kjevle</i>
<i>en</i> eller <i>et kryp</i> , <i>kyss</i>	endring fra valgfritt han- eller intetkjønn til bare intetkjønn	<i>et kryp</i> , <i>kyss</i>

Internasjonalt samarbeid

Språkrådet deltar i ei rekke internasjonale samarbeid. Det overordnede målet om å styrke det nasjonale fellesspråket og det flerspråklige mangfoldet er noe Norge har til felles med våre nordiske og europeiske naboer. Språkene Norge har ansvar for, er små, og vi oppnår mer når vi jobber sammen med andre land om små språk. Utveksling av kunnskap og erfaringer øker også den interne kompetansen i Språkrådet og gjør at vi lærer nye metoder.

PLAIN

Klarspråk er et internasjonalt fagfelt, og internasjonal deltakelse er viktig for å utvikle og fornye klarspråksfeltet i Norge. I 2022 har det vært særlig nyttig for Språkrådet å få kunnskap og erfaringer fra andre land som har språkløvgiving, og å se hvordan andre har arbeidet for å implementere språkløver. Gjennom det internasjonale klarspråksamarbeidet henter Språkrådet oppdatert kunnskap, knytter kontakter og inviterer foredragsholdere til nasjonale arrangementer. De siste fire åra har Språkrådet hatt presidentvervet i organisasjonen Plain Language Association International (PLAIN). Dette åremålet gikk ut i 2022, men Språkrådet skal fortsatt ha et medlem i styret de neste åra.

ISO-standard for klarspråk

En ISO-standard for klarspråk ble vedtatt i 2022. Språkrådet har deltatt i ekspertkomiteen som formet innholdet i standarden. ISO-standarden inneholder prinsipper og retningslinjer for klarspråk, og standarden vil trolig heve statusen til og profesjonalisere klarspråksarbeidet i Norge. I 2022 ble det også vedtatt at det skal komme en understandard om klart lovspråk: «Plain language – Part 2: Legal Writing and Drafting». Dette kan bli et viktig dokument i den norske satsinga på klart lovspråk.

Et resultat av arbeidet med standarden er at ekspertkomiteen er invitert til å komme med innspill til ISOs egne krav for hvordan standarder skal skrives. I prosessen med standarden for klarspråk ble det tydelig at formkravene for internasjonale standarder paradoksalt nok ikke er spesielt klarspråklige. Arbeidet med standarden har også ført til diskusjoner rundt den internasjonale definisjonen av klarspråk, og definisjonen må trolig revideres snart.

EFNIL og ELM

Språkrådet er medlem i European Federation of National Institutions for Language (EFNIL) og er

også i denne perioden representert i EFNILs styre. Samarbeidet med andre europeiske nasjonale språkinstitutter og språknemnder gir verdifull innsikt i og kunnskap om den språkpolitiske stoda og utviklinga i Europa. EFNIL arrangerer årlige konferanser med kunnskapsutveksling om relevante spørsmål. I 2022 var temaet «Language and Migration».

EFNIL-prosjektene European Language Monitor (ELM) og European Language and their Intelligibility in the Public Sphere (ELIPS) gir verdifull kunnskap om språkpolitikk og språkstoda i Europa. EFNIL arbeidet i 2022 også med ei utvekslingsordning som kan bidra til å styrke arbeidet med språkpolitikk og språklige rettigheter i de europeiske medlemslandene. Dette vil være av stor interesse også for Norge.

Besøk av førsteministeren i Wales

Hvordan kan en stat sikre status og vern for minoritetsspråkene og styrke språkmangfoldet? Dette er et tema som er like aktuelt i Storbritannia som i Norge. Walisisk er ett av språkene med lange tradisjoner i Storbritannia, og situasjonen for walisisk og for norsk og minoritetsspråkene i Norge sto på agendaen da Mark Drakeford, førsteministeren i Wales (Prif Weiridog Cymru), besøkte Språkrådet i mai. Samtalen dreide seg blant annet om hvordan Wales over tid har jobbet systematisk med å verne og fremme walisisk som minoritetsspråk i Storbritannia, og hvordan Norge arbeider for å ivareta de språkene Norge har et særlig ansvar for.

Språkene Norge har ansvar for, er små, og vi oppnår mer når vi jobber sammen med andre land om små språk.

ANDRE TILTAK UNDER INTERNASJONALT SAMARBEID

Språkrådet

- hadde formannskapet for nordisk tegnspråknettverk (*se mer under delmål 1*)
- hadde formannskapet i Nettverket for språknemndene i Norden (NSN) og arrangerte et møte i Oslo og Drammen i samarbeid med representantene for ASTIN-nettverket – Arbeidsgruppa for språkteknologi i Norden (*se mer under delmål 1*)
- deltok i tre europeiske prosjekter om språkteknologi: European Language Resource Coordination (ELRC), European Language Grid (ELG) og European Language Equality (ELE) (*se mer under delmål 1*)
- tok imot representanter for Open Government Partnership (*se mer under delmål 3*)
- samarbeider internasjonalt om stedsnavn og deltar i United Nations Group of Experts on Geographical Names (UNGEGN)
- deltar i Nordterm, et samarbeidsforum for nordiske organisasjoner som jobber med terminologi

Lunsmøte om språkteknologi for små språk

FOTO JOHN ERIK BØE LINDGREN

«Om det blir strengere språkkrav i skolen, vil en av to ting skje: Enten må vi forbedre produktet vårt, eller så vil vi tape anbudene.»

SONDRE RONANDER,
PR-ANSVARLIG I GOOGLE

Norge hadde formannskapet i Nordisk ministerråd i 2022 og gjennom det også formannskapet for Nettverket for språknemndene i Norden (NSN). I den forbindelse arrangerte Språkrådet et lunsmøte der vi rettet søkelyset mot utfordringer som gjelder språkteknologi i skolen, og hvordan utvikling og bruk av språkteknologi kan

«Teknologien kan være slik at den fungerer for alle språk. I den forstand er den universell.»

SJUR MOSHAGEN, SPRÅKFORSKER
VED UNIVERSITETET I TROMSØ
- NORGES ARKTISKE UNIVERSITET

bidra til å støtte opp under de nordiske landenes språkpolitikk. Språkrådet laget også en film med samme tematikk, der både kultur- og likestillingsministeren, kunnskapsministeren og presidenten i EFNIL bidro.

NSN er et forum for informasjonsutveksling mellom de nordiske språknemndene og for samarbeid

om konkrete språkprosjekter. Slike prosjekter kan direkte eller indirekte støtte opp om det nordiske språksamarbeidet og det enkelte medlemslandets språkpolitiske og språkfaglige arbeid.

I dagens språkteknologiske landskap opplever skoleelever og lærere at programvare og skrivestøtte som tilbys av de

«I en mer og mer digital skolehverdag er det et problem at nynorskelever møter mindre og mindre av språket sitt i opplæringa.»

SYNNØVE MARIE SÆTRE, LEDER
FOR NYNORSKSENTERET OG
NESTLEDER I NOREGS MÅLLAG

internasjonale teknologigigantene, ikke reflekterer de lokale språkernes offisielle rettskriving. Dette var utgangspunktet for en panelsamtale med representanter fra Språkrådet, Google, Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet og Noregs Mållag.

Kommunikasjon

Språkrådet har gjennomført ei rekke kommunikasjonsaktiviteter i egne og eksterne kanaler i 2022, særlig rettet mot målgrupper som er viktige for implementeringa av den vedtatte språkpolitikken.

Kommunikasjonsstrategi 2022–2024

I 2022 har Språkrådet startet arbeidet med å gjennomføre kommunikasjonsstrategien for perioden 2022–2024. Språkrådets kommunikasjon skal flyttes nærmere der vi ønsker å oppnå effekt. Vi skal løfte Språkrådets prioriterte saksfelt opp på dagsordenen og inn på kommunikasjonsflater og -arenaer i sektorer hvor disse språkpolitiske sakene har sine virkeområder. Som forvaltningsorgan for et politikkområde som skal favne om alle sektorer, har Språkrådet mange og store målgrupper for sin kommunikasjon. For strategiperioden har vi identifisert fire prioriterte målgrupper. Dette er aktører som har særlig stor betydning for gjennomføringa av språkpolitikken og/eller står sentralt på områder der norsk språk er under press:

- beslutningstakere i offentlig forvaltning (stat, fylkeskommune og kommune)
- Kunnskapsdepartementet og universitets- og høyskolesektoren
- skolen
- språkpolitisk sentrale aktører på språkteknologifeltet

Sosiale medier

Språkrådet bruker Facebook, Instagram, LinkedIn og Twitter. Vi fikk 1 310 nye følgere på Facebook i 2022, til sammen har vi nå 28 394 følgere. På Instagram har vi 2 641 følgere, og på Twitter har vi 19 007 følgere, etter å ha fått 1 429 nye i 2022.

Språkrådet bruker sosiale medier til å spre aktuelle saker om situasjonen for norsk språk og språkpolitikk både til befolkninga generelt og spisset mot prioriterte målgrupper. Vi bruker også sosiale medier i arbeidet med å effektivisere og redusere belastninga på Språkrådets svartjeneste gjennom å gjøre de digitale språkressursene bedre kjent for publikum.

I 2022 besluttet Datatilsynet at de ikke skal bruke Facebook i kommunikasjonen sin, primært av personvern hensyn. Denne beslutninga, og begrunnelsene for den, førte til diskusjoner og refleksjoner omkring egen bruk av og rolle i sosiale medier i mange offentlige virksomheter, også i Språkrådet.

For Språkrådet bidrar sosiale medier til å oppfylle viktige prinsipper i statens kommunikasjonspolitikk. Disse plattformene gjør at vi kan kommunisere aktivt og helhetlig gjennom flere kanaler og ressurseffektivt nå alle med informasjon om rettigheter og plikter. Språkrådet vil inntil videre være til stede og være tilgjengelig i sosiale medier. Samtidig arbeider vi bevisst med å etablere alternative kanaler til Facebook og rutiner som minimerer risikoen ved bruk av sosiale mediekanaler. Vi svarer på henvendelser i sosiale medier, men leder ofte innbyggerne over i andre kanaler for videre dialog. Alle saker vi legger ut i sosiale kanaler, er tilgjengelige på språkradet.no. Et nettsted er imidlertid ikke en aktivt utadrettet kanal for informasjonsdeling, slik sosiale medier er. I 2022 opprettet vi derfor et nyhetsbrev som en utadrettet digital kanal for Språkrådet, i tillegg til de sosiale kanalene.

Facebook

28 394

Instagram

2 641

Twitter

19 007

Språkrådet bruker Facebook, Instagram, LinkedIn og Twitter. Vi fikk 1 310 nye følgere på Facebook i 2022, til sammen har vi nå 28 394 følgere. På Instagram har vi 2 641 følgere, og på Twitter har vi 19 007 følgere, etter å ha fått 1 429 nye i 2022.

Nyhetsbrev

Papirmagasinet *Språknytt* hadde i 2021–22 et opplag på 10 400 eksemplarer, men Språkrådet visste ikke hvor mange som faktisk leste magasinet, eller om vi nådde strategisk viktige målgrupper med tiltaket. Mange blader ble sendt i bunker til samleadresser, og vi hadde ingen kontroll med hvor mange av dem som faktisk ble utdelt og lest. *Språknytt* ble digitalt nyhetsbrev i 2022. Nyhetsbrevet har blitt godt mottatt og hadde drøyt 5 500 abonnenter ved utgangen av 2022.

Å øke kjennskapen til og bruken av tilgjengelige språkressurser som kan bidra til bedre etterlevelse av språkpolitikken, er et av kommunikasjonsmålene i den nye kommunikasjonsstrategien. Nyhetsbrevformatet er et effektivt verktøy i dette arbeidet: Vi profilerer digitale ressurser, arrangementer eller påmeldinger i hver utgave, og veien fra det digitale formatet og inn til slike ressurser er kort. Overgangen til nyhetsbrev har også styrket den strategiske målgruppeorienteringa i Språkrådets redaksjonelle kommunikasjon: Vi vet mer om hvem leserne er, og lager innhold med utgangspunkt i de målgruppene vi vil nå, og budskapene vi vil ut med. Vi kan dessuten bygge ut abonnentbasen målrettet gjennom direktekommunikasjon mot prioriterte miljøer.

Nyhetsbrevet er et viktig alternativ til Facebook og andre sosiale medier som utadrettet digital kanal for Språkrådet. Sammenliknet med papirmagasin er det å lage nyhetsbrev en miljøvennlig måte å produsere og distribuere innhold på. Nyhetsbrevformatet er dessuten kostnads- og ressurseffektivt og fører til mindre bruk av eksterne konsulenter i Språkrådets kommunikasjon.

Etter den vellykkede omlegginga av *Språknytt* er det besluttet at også Språkrådets andre faste papirpublikasjon, *Statsspråk*, går over til å bli digitalt nyhetsbrev i 2023. Vi har i 2022 spisset formatet og den redaksjonelle profilen for de to utgivelsene slik at de utfyller hverandre. Målet er at begge nyhetsbrevene blir attraktive og relevante for hverandres primære lesergrupper.

Nettsidene våre

Språkrådet.no hadde 3,7 millioner unike sidevisninger i 2022. Svarbasen er det hjørnet av nettstedet som hadde den største trafikken, med 1,4 millioner unike visninger. Med dette er antall besøk i svarbasen tilbake på 2019-nivå, altså før koronapandemien. Vi ser også en nedgang i antall besøkende til nettsidene de siste to åra, etter et oppsving i 2020.

Språkrådet.no ble sist pusset opp i 2015. Vi mottar mange gode tilbakemeldinger på innholdet, men verken informasjonshierarkiet, navigasjonen eller designet på nettstedet fungerer optimalt lenger. Språkrådet har i 2022 forberedt et stort arbeid med å utvikle nye nettsider. Vi gjennomførte to eksterne ekspertevalueringer: én av språkrådet.no (innhold, struktur, navigasjon og visuelt uttrykk) og én av innholdsstyringssystemet. Begge evalueringene pekte på svakheter og forbedringspotensial, og kom med ei rekke konkrete anbefalinger. Nye nettsider blir et stort og viktig prosjekt i Språkrådet i 2023.

I tillegg til språkrådet.no driver Språkrådet også nettstedene klarspråk.no og språklov.no. 2022 var det første driftsåret for informasjonsnettstedet språklov.no. Primærmålgruppa for nettstedet er tilsatte i offentlig sektor som har plikter etter språkloven. Vi har profilert nettstedet gjennom kampanjer og andre tiltak i flere kanaler og på ulike arenaer gjennom året. Språklov.no hadde drøye 47 500 unike sidevisninger i 2022.

Medieoppslag

Den gode trenden Språkrådet opplevde i 2021 med at saker og aktiviteter vi deler på nett og i sosiale medier, i stadig større grad blir plukket opp av journalister, fortsetter i 2022. Språkrådets fagmiljø blir også mye brukt av media i saker som angår norsk språkutvikling og språkpolitikk. Direktøren og fagseksjonenes ledere leverer mange intervjuer og kommentarer i både tekst-, lyd- og bildemedier. Språkrådet når også ut i mediene gjennom pressemeldinger og innsalg, kronikker og andre debattinnlegg.

Foto: Oda Hveem

Tall fra Infomedia viser at Språkrådet var nevnt i rundt 2 400 artikler i media i 2022, opp fra 1 850 artikler i 2021. Det har vært mange debatter og nyhetssaker om språkbruken i academia, både om bruken av norsk og engelsk, om fagspråk og terminologi og om insentivordninger for formidling av forskning. Aller mest synlig har nok navnesakene vært, med Ocean Space Centre og Oslo Science City i spissen. Språkrådets engasjement førte til et godt samarbeid med NTNU om et norsk navn på Ocean Space Centre, mens debatten rundt Oslo Science City fremdeles pågår.

Andre mediesaker som utmerket seg i 2022:

- Oppslagene om at *hen* er tatt inn i ordbøkene, fikk mye oppmerksomhet, også i medier Språkrådet vanligvis ikke figurerer i.
- Anbefalinga om å bruke skrivemåten *Kyiv* i stedet for *Kiev* om den ukrainske hovedstaden ble fulgt i de fleste norske redaksjoner nærmest over natten. *Kyiv* ligger nærmere den ukrainske uttalen av bynavnet.

Andre utvalgte nyheter og resultater fra kommunikasjonen

Høsten 2022 tok Språkrådets kommunikasjonsteam imot en lærling for to år i faget innholdsproduksjon. Han bringer med seg nye interesser og erfaringer til Språkrådet. Oppfølging av læreplan fram mot fagbrev er en ny og utviklende oppgave for oss, og vi

ser at vi i dette arbeidet løser oppgaver internt som vi tidligere ville satt ut til konsulenter.

Samarbeidet med Nav gjennom språkpodkasten På godt NAVsk har hatt ei god utvikling i 2022. Alle episoder inneholder en direktørsamtale mellom Åse Wetås og Hans Christian Holte om språket i Nav og i offentlig forvaltning. Nav forteller at podkasten blir brukt aktivt ved avdelinger og kontorer i Nav over hele landet, og at andre fag- og forvaltningsmiljøer utenfor Nav også har tatt den i bruk. Det gjør at vi svært effektivt kan nå ut med viktige budskap og språktips til de forvaltningsmiljøene som skal implementere den norske språkpolitikken.

På godt NAVsk er ett eksempel på hvordan Språkrådet arbeider for å flytte språkpolitisk viktige budskap inn på målgruppens flater og arenaer. Mye av aktiviteten som foregår i skjæringspunktet mellom kommunikasjon og fagrådgeving i Språkrådet, bidrar også til dette målet: Språkrådet arrangerer populære nettseminarer sammen med Digdir og KS, skriver i eksterne fagpublikasjoner, deltar på konferanser og gjester podkaster. I arbeidet med å gjennomføre kommunikasjonsstrategien leter vi aktivt i de prioriterte sektorene etter konferanser og publikasjoner som ikke i utgangspunktet tematiserer språk, men som samler målgrupper som er viktige for å gjennomføre språkpolitikken, og hvor Språkrådet kan bidra med språkpolitiske perspektiver og nyttig innhold.

Overordnet vurdering av styring og kontroll

Det er utfordrende å lage en risikoanalyse som er tilpasset Språkrådets virkefelt og oppgaver, og som er relevant i mål- og resultatstyringsarbeidet. Språkrådets arbeid er sektorovergripende, og de fleste tiltakene vi iverksetter, skal gjennomføres utenfor kultursektoren.

Mange av de viktigste faktorene som kan hindre at målene innenfor Språkrådets samfunnsoppdrag nås, ligger dermed i utgangspunktet utenfor Språkrådets kontroll. Organisasjonen arbeider systematisk for å bedre måloppnåelsen og samtidig minimere risiko. Når Språkrådet skal utforme realistiske mål for arbeidet i virksomheten, legger vi vekt på å identifisere de risikofaktorene som vi selv kan påvirke. Dette er et tema som Språkrådet og Kultur- og likestillingsdepartementet jevnlig drøfter i etatsstyringsdialogen.

Språkrådet har følgende styringsdokumenter:

- tildelingsbrev (med eventuelle tillegg)
- strategisk plan (vedtatt av Språkrådets styre)
- virksomhets- og økonomiinstruks
- virksomhetsplan for perioden
- språkløvsproposisjonen (2019–2020):
Lov om språk

Språkrådet har en egen risiko- og sårbarhetsanalyse, og spørsmål om risikostyring og risikovurdering tas jevnlig opp i Språkrådets styre.

Nærmere omtale av forhold som gjelder styring og kontroll

5,2 %

Sjukefraværet i 2022 var 5,2 prosent, mot 6,0 prosent i 2021.

Tilskuddsforvaltning

Språkrådet har ansvaret for den administrative forvaltninga av tilskudd til språkorganisasjoner og språktiltak. Språkrådet sender tilskuddsbrev, betaler ut tilskuddene som Stortinget har vedtatt, og mottar og vurderer budsjettsøknader, rapporter og regnskap fra tilskuddsmottakerne. Språkrådet leverer vurdering av budsjettsøknader og rapporter til Kultur- og likestillingsdepartementet hvert år. Språkrådet forvalter også tilskuddsordninga for innsamling og registrering av stedsnavn.

Språkrådet har interne retningslinjer for arbeidet med tilskuddsforvaltninga. Disse inkluderer rutiner for innhenting og behandling av søknader, rapportering, vedtak om tildeling og vedtak om tilbakebetaling av tilskudd i de tilfellene tilskuddsmottakeren ikke oppfyller vilkårene for tilskuddet.

HMS og arbeidsmiljø

Språkrådet arbeider kontinuerlig for å sikre et godt arbeidsmiljø, forebygge og redusere sjukefravær og hindre utstøting og frafall fra arbeidslivet.

I 2022 gjennomførte Språkrådet en medarbeiderundersøkelse for å kartlegge arbeidsmiljøet i organisasjonen. Virksomheten bruker resultatene fra denne undersøkelsen i systematisk oppfølging av arbeidsmiljøet.

Sjukefraværet i 2022 var 5,2 prosent, mot 6,0 prosent i 2021. Språkrådet arbeider systematisk med blant annet trivsels- og treningstiltak for å holde sjukefraværet nede, og har ei målsetting om at sjukefraværet ikke skal være over 4,0 prosent.

Språkrådet har avtale om bedriftshelsetjeneste med Avonova, som også kan bistå dersom det er behov for krisespsykiatrisk hjelp.

Likestilling og diskriminering

Både som arbeidsgiver og som offentlig myndighet arbeider Språkrådet målrettet og planmessig for likestilling og mot diskriminering.

Språkrådet som offentlig myndighet

I Språkrådets vedtatte strategi for perioden 2020–2024 heter det at innbyggerne i Norge skal ha anledning til å møte og bruke språket sitt, til det beste for den enkelte og samfunnet. Strategien er gjort kjent for alle tilsatte, og den er publisert på Språkrådets nettside. Målet med strategien er blant annet å fremme likestilling og hindre diskriminering på språklig grunnlag. Språkrådet skal arbeide for likestilling i all virksomhet, og arbeidet vårt skal bidra til mer likestilling innenfor vår sektor. Vi har iverksatt ei rekke tiltak for å sikre likestilling og ikke-diskriminering i alt vårt løpende arbeid.

Språkrådet ser at virksomheter ikke alltid tar nok hensyn til språklig mangfold og mindretallsrettigheter på språkfeltet. Det gjelder virksomheter i både offentlig og privat sektor. Grunner til det kan være at virksomhetene mangler forståelse for sitt språkpolitiske ansvar, og at de mangler kunnskap om konsekvensene av at språkbrukerne ikke får sine rettigheter oppfylt. Språklig mangfold og likestilling er et område som ofte blir nedprioritert, og det settes ikke av nok ressurser til dette arbeidet i den enkelte virksomhet. Virksomhetene mangler også kunnskap om og engasjement for språklig inkludering og mot språklig diskriminering. Språkrådet arbeider for å fremme språklig toleranse og hindre språklig diskriminering gjennom blant annet

- å sette i gang tiltak for å sidestille nynorsk og bokmål og tiltak som skal sikre mindretallspråkbrukernes interesser og rettigheter i møte med det offentlige
- å fremme språklig mangfold, norsk tegnspråk, nasjonale minoritetsspråk og nyere minoritetsspråk i Norge
- å fremme klart og brukertilpasset språk og klart juridisk språk, som blant annet skal sikre rettighetene til ulike grupper av språkbrukere og lik tilgang til informasjon
- å sikre at mangfold og likestilling gjenspeiles i ordbøkene til Språkrådet og Universitetet i Bergen

- å tilby systematisk rådgiving om kjønnsnøytrale titler på yrker, embeter og virksomheter
- å tilby rådgiving om bruk av sensitive ord
- å sikre grunnlagsressurser for språkteknologi som kan gi språkbrukere lik tilgang til offentlige tjenester og mulighet til å delta i samfunnet
- å gi tilskudd til språkorganisasjoner som representerer og arbeider for språklig mangfold
- å undersøke hvordan tilsatte på flerspråklige arbeidsplasser kan få opplæring i norsk språk
- å være en pådriver for at alle deler av offentlig sektor tar sitt språkpolitiske ansvar

Det er vanskelig å måle effekten av disse tiltakene enkeltvis, men vi opplever at vi på mange områder skaper økt bevissthet om språklig toleranse, og at arbeidet vårt bidrar til å redusere den språklige diskrimineringa i samfunnet. Språkrådet vil fortsette arbeidet med å fremme likestilling og hindre diskriminering på språklig grunnlag.

Språkrådet som arbeidsgiver

Språkrådet er en relativt liten statlig virksomhet og har gode forutsetninger for å avdekke risikoer knyttet til likestilling og diskriminering. Som en offentlig arbeidsgiver har Språkrådet plikt til å arbeide for å fremme likestilling og hindre diskriminering på arbeidsplassen gjennom en firestegs arbeidsmetode:

1. undersøke risikoer for diskriminering og hindre for likestilling og kartlegge tilstanden for kjønnslikestilling
2. analysere årsakene til risikoene
3. iverksette tiltak
4. vurdere resultatene

Språkrådets likestillingsarbeid er forankret i virksomhetens personalpolitikk og styringsdokumenter, blant annet i de fellesføringene som følger av de årlige tildelingsbrevene fra Kultur- og likestillingsdepartementet. Språkrådets ledelse arbeider målrettet og planmessig sammen med de tillitsvalgte og verneombudet for å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunnlag av blant annet kjønn, etnisitet, funksjonsnedsettelse og seksuell orientering.

Dette innebærer å være i forkant med å identifisere likestillingsutfordringer i organisasjonen og sette inn korrigerende tiltak. Språkrådet har jevnlig møter med de tillitsvalgte og verneombudet der likestilling er tema, blant annet i forbindelse med medarbeiderundersøkelsen og de lokale lønnsforhandlingene.

Språkrådet har i 2022 kartlagt lønnsforhold fordelt etter kjønn. Tabellen nedenfor viser andelen menn og kvinner i prosent av totalt antall tilsatte og tilsvarende for lederstillinger i Språkrådet. Kolonnen «Lønn» viser den gjennomsnittlige årslønna til kvinnene i prosent av den gjennomsnittlige årslønna til mennene.

	Alle stillinger			Lederstillinger			Lønn
	Kvinner	Menn	Antall tilsatte	Kvinner	Menn	Antall ledere	Kvinner/menn ¹
2021	61 %	31 %	41	40 %	60 %	5	97,1 %
2022	57 %	43 %	42	40 %	60 %	5	100,7 %

¹Tallet inkluderer ikke lærlinglønn.

Språkrådets lønnspolitikk har som mål å jevne ut lønnsforskjeller som ikke kan grunngis. Det gjelder for eksempel lønnsforskjeller mellom tilsatte i stillinger som har samme ansvar og krav til kompetanse, og lønnsforskjeller som har historiske årsaker eller skyldes kjønn. Språkrådet arbeider sammen med de tillitsvalgte for å utjevne slike lønnsforskjeller blant annet i rekrutteringsprosesser og gjennom lokale

lønnsforhandlinger. Språkrådet vil fortsette arbeidet med å jevne ut eventuelle lønnsforskjeller også i 2021, og vil inkludere de tillitsvalgte i arbeidet med å planlegge kartlegginga av lønnsforholdene fordelt etter kjønn og bruken av ufrivillig deltidsarbeid i virksomheten.

Kjønnsbalanse		Midlertidig tilsatte		Foreldrepermisjon Gjennomsnittlig antall uker		Faktisk deltid		Ufrivillig deltid	
Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
24	18	2	3	22	13	2	1	1	0

Tabellen ovenfor viser kjønnsfordelinga i Språkrådet samlet sett, i midlertidige stillinger, i uttak av foreldrepermisjon og i deltidsstillinger i Språkrådet.

Ufrivillig deltid kartlegges i medarbeidersamtaler gjennom året. En medarbeider ønsket i 2022 å øke stillingsomfanget til 100 prosent, hvilket ble innvilget. Språkrådet gjennomførte i 2022 en medarbeiderundersøkelse. Undersøkelsen kartla blant annet om tilsatte selv hadde blitt utsatt for, eller observert andre bli utsatt for, seksuell trakassering på arbeidsplassen.

Vi gjennomfører årlig en vernerunde for å kartlegge om de fysiske forholdene på arbeidsplassen er lagt til rette for våre tilsatte. Denne kartlegginga gjøres i samarbeid med verneombudet, og resultatene brukes aktivt for å redusere diskrimineringsrisikoer og likestillingshindre i virksomheten.

Språkrådet er opptatt av at tilsatte skal ha mulighet for å kombinere arbeid og familieliv på en god måte. Arbeidstidsordninga i staten legger godt til rette for dette.

Språkrådet vurderer at de tiltakene som er iverksatt, har hatt ønsket effekt på likestillingsarbeidet i virksomheten. Vi legger opp til å videreføre dette arbeidet i nært samarbeid med de tillitsvalgte.

Likestilling og mangfold

Språkrådet arbeider for å styrke likestilling og mangfold og har laget rutiner i personalarbeidet for å nå målene med dette arbeidet. I alle tilsettingsprosesser vurderer vi systematisk hvordan vi kan bidra til at søkere som har nedsatt funksjonsevne, hull i CV-en eller innvandrerbakgrunn, kan tilsettes. I alle våre stillingsutlysninger går det fram at man er velkommen til å søke uansett kjønn, alder, funksjonsevne og kulturell bakgrunn. I 2022 tilsatte Språkrådet fem personer. Ei av stillingene var fast, og fire var vikariater eller midlertidige stillinger. Til de stillingene der det var kvalifiserte søkere som hadde nedsatt funksjonsevne, hull i CV-en eller innvandrerbakgrunn, kalte vi inn minst én søker i hver av disse gruppene til intervju. Språkrådet har medarbeidere med nedsatt funksjonsevne og har satt i verk tiltak for å tilrettelegge arbeidsplassen. Ingen av medarbeiderne i Språkrådet har innvandrerbakgrunn. Siden Språkrådets virksomhet er relativt liten, og siden hoveddelen av stillingene våre er på fagområdet norsk språkvitenskap, har det hittil vært vanskelig å finne kandidater med innvandrerbakgrunn til å fylle ledige stillinger hos oss. Som arbeidsgiver er Språkrådet sitt samfunnsansvar bevisst, og vi vil videreføre arbeidet med å bidra til et inkluderende arbeidsliv for alle.

Språkene våre skaper samhold og fellesskap, og språkmangfoldet i Norge bærer kulturarven vår. Summen av gammelt og nytt språkmangfold speiler det kulturelle mangfoldet i landet vårt.

Covid-19

Språkrådet har i 2022 ikke hatt arrangementer eller tiltak som har blitt begrenset av smittevern hensyn. Dermed har 2022 vært et tilnærmet normalt driftsår sammenliknet med 2020 og 2021.

Lærlinger

Språkrådet har i 2022 etablert et samarbeid med opplæringskontoret OK stat og blitt godkjent opplæringsbedrift for faget innholdsproduksjon. Høsten 2022 tok vi inn en lærling i dette faget, og erfaringene så langt er veldig gode. Som en relativt liten statlig virksomhet er det begrenset hvor mange lærlinger vi har kapasitet til å ta imot på en god måte, og vi har derfor ikke vurdert å øke antallet lærlinger nå.

Personalpolitikk

Språkrådet arbeider kontinuerlig med å sikre riktig kompetanse og bemanning til det oppdraget vi er satt til å utføre. Språkrådet er en liten statlig virksomhet med samme krav til styringssystemer og risikoarbeid som store virksomheter, og det gjør oss sårbare i effektiviseringsarbeidet. Derfor legger vi stor vekt på å balansere hensynet til at Språkrådet skal ha lavest mulig risiko i den daglige drifta, mot at vi skal bruke mest mulig av tildelinga vår på selve det språkpolitiske oppdraget.

FNs bærekraftsmål

Språkrådet har identifisert disse bærekraftsmålene som kan knyttes til arbeidsområdene våre:

- **bærekraftsmål nr. 3:** god helse og livskvalitet (helsespråkarbeid)
- **bærekraftsmål nr. 4:** god utdanning (arbeid med språk på skole- og utdanningsfeltet)
- **bærekraftsmål nr. 5:** likestilling mellom kjønnene (arbeid med kjønnsbalansert språk)
- **bærekraftsmål nr. 9:** industri, innovasjon og infrastruktur (språkteknologi)
- **bærekraftsmål nr. 16:** fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner (FN – UNGEGN-arbeid)

Språkrådet ser at disse utvalgte bærekraftsmålene går direkte inn i de langsiktige målene for Språkrådet.

Kulturelt mangfold

Som det er slått fast i språklovsproposisjonen (2019–2020), er språk og kultur knyttet uløselig sammen. Språket, enten det er nynorsk, bokmål, norsk tegnspråk, et samisk språk eller et av de nasjonale minoritetsspråkene, er en grunnleggende del av kulturen og identiteten til den enkelte språkbrukeren. Språkene våre skaper samhold og fellesskap, og språkmangfoldet i Norge bærer kulturarven vår. Summen av gammelt og nytt språkmangfold speiler det kulturelle mangfoldet i landet vårt. Rolla til Språkrådet er å samordne politikkarbeidet på språkfeltet slik at kultur- og samfunnsliv skal være tilgjengelig for og favne om innbyggere med ulik språkbakgrunn. Arbeid med å styrke, fremme og verne språkmangfoldet i Norge legger til rette for at arbeid med kulturelt mangfold på andre områder kan lykkes.

Delmål 1 i målstrukturen til Språkrådet for 2022 sier at «innbyggerne i Norge skal ha mulighet til å møte og bruke eget/egne språk, enten det er nynorsk, bokmål, samiske språk, norsk tegnspråk, kvensk, romani eller romanes, til det beste for den enkelte og samfunnet». Systematisk arbeid for kulturelt mangfold og styrket status i samfunnet for de språkene vi har et særlig ansvar for, har vært kjerneoppgaver for Språkrådet i rapporteringsperioden.

Klima- og miljøtiltak

Virksomheten vår påvirker i liten grad det ytre miljøet. Språkrådet vurderer miljø- og klimahensyn i alle aktiviteter der det er relevant. Språkrådet følger opp handlingsplanen for miljøledelse. De overordnede målene er god avfallssortering og -håndtering, redusert energibruk, mer vekt på miljøvennlig transport og miljøvennlige innkjøp. Språkrådet arbeider for å minske virksomhetens CO₂-avtrykk med god reiseplanlegging, og vi har digitale møteromsløsninger som alternativ til reising. Språkrådet har tjenester som er landsdekkende, og normalt fører dette med seg en del reisevirksomhet. Under koronapandemien har vi brukt digitale møteplattformer mer, og dermed har vi hatt svært lite reisevirksomhet. På noen områder

har Språkrådet videreført disse arbeidsformene også etter pandemien. Konsekvensen er at den delen av Språkrådets CO₂-avtrykk som skyldes reising, er redusert.

Motvirkning av arbeidslivskriminalitet

Språkrådet er bevisst sitt ansvar for å velge seriøse og godkjente leverandører når vi kjøper varer og tjenester. Ved større innkjøp i 2022 har Språkrådet hatt formuleringer i konkurransegrunnlaget som skal sikre at leverandørene vi velger, opererer innenfor gjeldende lovverk.

Konsulentbruk

Språkrådet har i 2022 arbeidet for å redusere konsulentbruken på områder der det ligger til rette for å bruke interne ressurser og kompetanse. Siden vi er en relativt liten virksomhet, er det likevel områder der det ikke er hensiktsmessig å bygge opp egen kompetanse, da behovet er for lite til at dette kan forsvares med for eksempel nyttilsettinger eller å bruke ressurser på å bygge kompetanse internt. Språkrådet har i 2022 ikke hatt konsulentutgifter til kommunikasjonstjenester.

Språkrådets bruk av konsulenter i 2022 fordeler seg slik:

Konto	Navn	Beløp (i tusen)
670 ¹	Konsulenttjenester innen økonomi, revisjon og juss	72
671 ²	Konsulenttjenester til utvikling av programvare, IKT-løsninger mv.	1 125
672 ³	Konsulenttjenester til organisasjonsutvikling, kommunikasjonsrådgiving, mv.	282
673 ⁴	Andre konsulenttjenester	15

¹Beløpet gjelder i sin helhet utgifter til juridisk rådgiving.

²Beløpet gjelder bl.a. utgifter til videreutvikling av Målfrid (kr 401) og drift og utvikling av stedsnavnbasen ved UiB (kr 400).

³Beløpet inkluderer utgifter til organisasjonsutvikling (kr 83) og rekruttering (kr 199).

⁴Beløpet gjelder i sin helhet utgifter til veiledning til offentlig sektor-ph.d.

23 % ↩

Utstrakt bruk av svarbasen, som nå inneholder over 900 artikler, er trolig noe av grunnen til at antallet språkspørsmål fra enkeltpersoner har gått ned med så mye som 23 prosent det siste året.

Digitalisering

Automatisk innhøsting av språkvekslingsdata

Siden 2017 har Språkrådet samarbeidet med Nasjonalbiblioteket om å få på plass et verktøy for digital innhøsting av data til Språkrådets arbeid med å føre tilsyn med bruken av nynorsk og bokmål i statsorganene. Formålet med verktøyet, som har fått navnet Målfrid, er å forenkle rapporteringa om bruk av skriftspråkene i virksomheter som plikter å veksle mellom bokmål og nynorsk.

Siden årsskiftet 2020/2021 har vi testet ei delvis automatisk rapportering. Data fra alle .no-domener som tilhører og driftes av statsorganer med rapporteringsplikt etter språkloven, ble høstet inn automatisk og analysert for å måle om statsorganenes bruk av nynorsk og bokmål er i samsvar med gjeldende regelverk. Departementenes stortingsdokumenter ble høstet inn og analysert på samme måte. Deler av rapporteringa foregår fremdeles manuelt, både for de sentrale statsorganene og for departementene, men målet er å videreutvikle det digitale verktøyet og automatisere rapporteringsprosessen videre. Arbeidet med dette fortsatte i 2022 og vil også pågå i 2023. Digital rapportering for språkveksling vil spare virksomhetene for tidkrevende rapporteringsarbeid og forhåpentligvis gi dem mer tid til praktisk

språkarbeid. Dessuten vil den lette kommunikasjonen mellom Språkrådet og de organene vi fører tilsyn med. Innhøstede språkdata blir også benyttet som grunnlagsressurser eller datasett for ny, norsk språkteknologi og til å utvikle kunstig intelligens på norsk.

Les mer i årsrapportens del I («Ledelsens beretning»).

Videreutvikling av innholdet i Språkrådets svarbase

Etter vedtektene skal Språkrådet i rimelig omfang gi råd til allmennheten i språkspørsmål. Antall språkspørsmål øker stadig, og for å effektivisere rådgivingstjenesten har vi i flere år arbeidet med å legge mest mulig relevant innhold inn i en svardatabase på nettstedet vårt, språkradet.no. Målet med dette arbeidet er å nå stadig flere med språkrådgivinga vår og samtidig bruke mindre ressurser på individuell veiledning. Språkrådets vurdering er at dette digitaliseringstiltaket tjener formålet, og at det gir offentligheten bedre tilgang til våre språklige råd. Utstrakt bruk av svarbasen, som nå inneholder over 900 artikler, er trolig noe av grunnen til at antallet språkspørsmål fra enkeltpersoner har gått ned med så mye som 23 prosent det siste året.

Åpne data

Språkrådet eier *Nynorskordboka*, *Bokmålsordboka* og Norsk ordbank sammen med Universitetet i Bergen (UiB). Disse ressursene er viktige for utvikling av språkteknologi på norsk. Språkrådet har sørget for at Norsk ordbank ligger tilgjengelig som en åpen datakilde i Språkbanken (CC BY-lisens). Språkrådet og UiB har gjort ordbøkene tilgjengelige for språkteknologisk bruk (også med CC BY-lisens).

Språkrådets termwiki er en terminologiresurs som er gjort åpent tilgjengelig for nedlastning. Det samme gjelder Felles begrepskatalog. Språkrådet har hatt ei sentral rolle i arbeidet med denne katalogen.

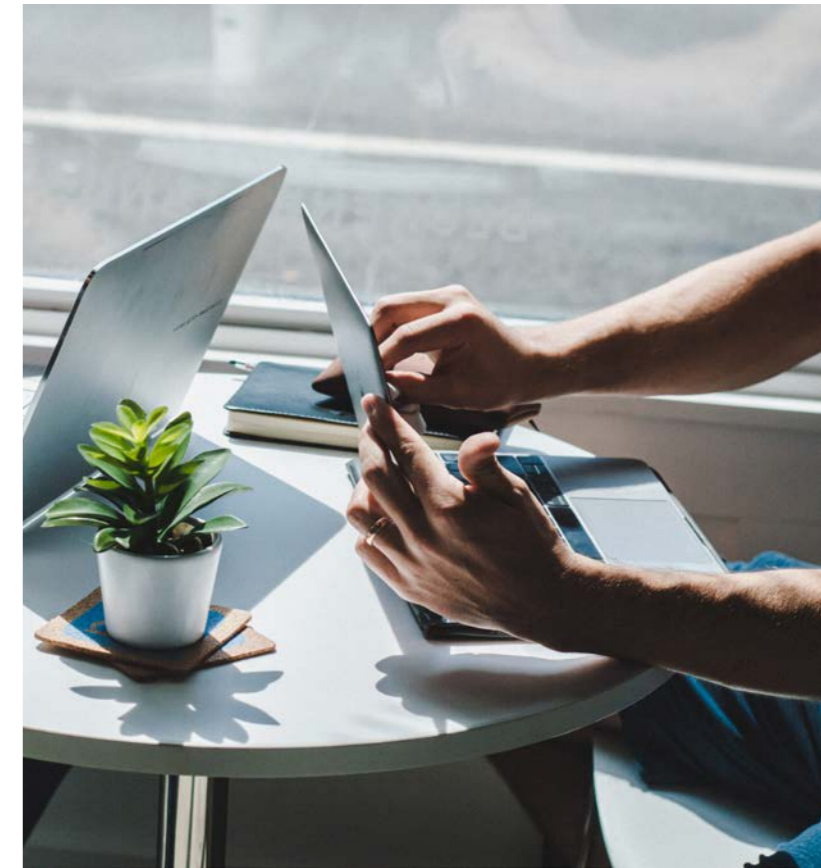
Språkrådet arbeider for at alle statlige virksomheter skal gjøre egne data tilgjengelige for bruk i språkteknologisk arbeid.

Fulltekstpublisering i E-innsyn

I Kommunal- og distriktsdepartementets digitaliseringsrundskriv for 2022 er det uttrykt ei klar anbefaling om at virksomhetene bør øke andelen dokumenter som publiseres i fulltekst på E-innsyn. Språkrådet har i 2022 tatt i bruk muligheten for fulltekstpublisering av dokumenter på offentlig journal i E-innsyn. Dermed har vi gjort forvaltninga vår mer åpen og transparent for innbyggerne og pressen, samtidig som prosessen med å behandle innsynskrav er gjort mer effektiv. Vi har gode erfaringer med dette, og arbeidet med å utvide andelen dokumenter som publiseres i fulltekst, vil fortsette i 2023.

Andre digitaliserings- og effektiviseringstiltak

Språkrådet får levert IKT-tjenester fra Nasjonalbiblioteket, og vi følger deres rutiner på dette området, blant annet når det gjelder bruk av skytjenester (jf. anbefalinger og krav i digitaliseringsrundskrivet). Språkrådet som virksomhet kommuniserer ikke direkte med innbyggerne på en måte som gjør det

aktuelt å bruke digital postkasse. Språkrådet har tatt i bruk elektronisk faktura og Altinns elektroniske løsninger for digital dialog med andre offentlige virksomheter.

Språkrådet har i 2022 lagt særlig vekt på å følge opp IKT-sikkerhet og tiltak for å forhindre datakriminalitet. Som et ledd i arbeidet gjennomfører hele staben rutinemessige opplæringstiltak i forebyggende IKT-sikkerhet.

Personvern

Språkrådet følger opp GDPR (personvernforordninga) gjennom ordninga med personvernombud, og det er fastsatt rutiner for å behandle personvernspørsmål innenfor de tidsfristene som regelverket setter. Språkrådet og Nasjonalbiblioteket har felles personvernombud. Alle tilsatte er informert om de pliktene Språkrådet som virksomhet har etter personvernlovgivinga.

DEL 5

Vurdering av framtidssutsikter

Framtidssutsikter

Den nye språkloven hadde ved utgangen av 2022 virket i ett år. Loven har gitt språkpolitikken et svært godt rammeverk, men skal politikken følges opp reelt på tvers av sektorer og lovverket etterleves godt i det offentlige, ser vi et stort behov for effektiv rådgiving, god samordning og solid tilsynsarbeid.

Fra stortingsvedtak til sektorpraksis

For at språkpolitikken skal virke, må alle deler av offentlig sektor kjenne til hvilke krav og forventninger de skal etterleve. Å følge opp språkpolitikken må være prioritert som en løpende arbeidsoppgave, og ikke bare noe som løses gjennom eksplisitt formulerte bestillinger i virksomhetenes tildelingsbrev. Språkrådet ser dessuten at det må gjøres en større innsats for også å få med privat og frivillig sektor i arbeidet med å styrke og utvikle norsk språk.

Et hovedformål med språkloven og språkpolitikken er å styrke norsk språk som nasjonalspråk og samfunnsbærende språk. Loven skal fremme likestilling mellom nynorsk og bokmål, og den skal sikre vern og status til alle språkene den norske staten har et særlig ansvar for. Bak loven og de nye språkpolitiske oppfølgingstiltakene som ble lansert i lovproposisjonen, ligger observasjoner av utviklingstendenser som vekker bekymring for vilkårene for norsk og språkmangfoldet i Norge:

- økende bruk av engelsk i stedet for norsk på visse samfunnsområder
- bruk av bokmål på bekostning av nynorsk
- mindre synlighet for mindretallsspråkene våre, særlig på digitale plattformer

Hvis norsk skal være et samfunnsbærende språk også i framtida, må vi legge til rette for god norskopplæring i skolen, stille klare krav til offentlig sektor om å oppfylle språkpliktene sine og oppfordre og hjelpe norsk næringsliv og frivillig sektor til å delta i arbeidet med å bevare språket vårt.

Alle deler av offentlig sektor har ansvar for å gjennomføre språkpolitikken. Ansvaret gjelder både tverrgående oppgaver (for eksempel arbeid med klart og målgruppetilpasset språk og veksling i bruken av de to likestilte norske skriftspråkene) og sektorspesifikke oppgaver. Oppgavene er ikke tidsavgrensede, men skal integreres i rutineene til den enkelte virksomheten. Her gjenstår det mye arbeid, ikke minst med å utvikle gode språkplaner og relevante indikatorer. Virksomhetene må dessuten bygge kompetansen de trenger for å løse språkoppgavene sine. For at arbeidet med språk i staten skal gi ønsket effekt, må det bygges opp god systematikk. Hvert departement må stille relevante krav til underliggende virksomheter og følge opp språkarbeidet i hele sektoren. Den annonserte sektorveilederen for oppfølging av regelverk og politikk på språkfeltet vil være et helt nødvendig verktøy i dette arbeidet. Det er også viktig å få på plass gode forskrifter til loven, ikke minst for å tydeliggjøre hva som er lovens virkeområde.

Språkrådets strategiske prioriteringer

Språkrådets strategi prioriterer de tre områdene nynorsk, språkteknologi og kunnskapssektoren. Vi mener at dette er de tre aller viktigste innsatsområdene for at språkpolitikken skal virke etter intensjonen. Hvis nynorsk skal være reelt likestilt med bokmål og nynorskbrukeres språklige rettigheter og interesser skal ivaretas, er det helt nødvendig at språket blir mer synlig både digitalt og analogt.

For at norsk skal ha mest mulig like konkurransevilkår som engelsk i språkteknologi til bruk i Norge, må følgende være på plass:

- Det må utvikles relevante språkteknologiske grunnlagsressurser.
- Det må stilles tydelige språkkrav ved alle offentlige innkjøp av teknologi som inneholder språk.
- Verktøy og produkter som ikke svarer til språkkravene i lovverket, og som forsterker den språklige ulikheten språkpolitikken skal motvirke, kan ikke tas i bruk av det offentlige.

Språkrådet mener det mest formålstjenlige ville være å legge krav til språk inn i regelverket for universell utforming.

Språkpolitikken og oppfølginga må være kunnskapsbasert

Språkrådets oppgaver omfatter

- å følge opp lovverket på språkfeltet og drive saksbehandling og tilsyn etter dette lovverket
- å samordne oppfølginga av den sektorovergripende språkpolitikken
- å forvalte de to norske skriftspråksnormene
- å gi relevant veiledning til offentlige organer som har plikter i arbeidet med å gjennomføre den norske språkpolitikken

Foto: Oda Hveem

Skal vi oppnå at språkpolitikken og regelverket på språkfeltet etterleveres, trengs det relevant forskning og utvikling på feltet norsk språk. Språkrådet har over tid pekt på at det mangler et stabilt forsknings- og utviklingsmiljø som kan levere den grunnleggende infrastrukturen (ordbøker, grammatikker, termsamlinger og andre grunnleggende språkverktøy) og utdanne spesialister i norsk språk på de områdene som trengs for å forvalte språkpolitikken.

I 2022 bestilte Språkrådet ei utredning om behov og organisering på dette feltet. Den endelige rapporten fra utredninga skal legges fram sommeren 2023. Det vil være svært viktig å følge opp konklusjonene i utredninga med konkrete planer for å etablere stabil forskning og utdanning på områder som språkpolitikk, språkplanlegging og språkstandardisering, leksikografi og leksikologi, stedsnavnforskning og terminologi. Det haster mer enn noen gang å få på plass et slikt miljø.

Til tross for at Norge er et land med uvanlig sterk språkinteresse, mangler vi grunnleggende statistikk på språkfeltet. Et slikt kunnskapsgrunnlag er nødvendig for å få en mer målrettet og effektiv språkpolitikk. Språkrådet ønsker å få språkstatistikk inn i Statistisk sentralbyrås nasjonale statistikkprogram.

Framtidsutsiktene for norsk språk

I verdenssammenheng er norsk et stort og kraftfullt språk, og det har bedre vilkår enn mange andre. Likevel ser vi stadig tydeligere tegn på at norsk er under sterkt press fra engelsk. Dessverre viser disse tendensene seg aller tydeligst i tilbud til barn og ungdom. Dette gjelder på kultur- og mediefeltet, i digitale ressurser og verktøy til bruk i skole og opplæring, og innen høyere utdanning. Også deler av næringslivet er sterkt preget av engelsk, og for mange er dette etter hvert svært synlig i markedsføring og annonsering.

Det er ingen grunn til å frykte at norsk språk skal dø, men det er dessverre tegn til domenetap og lav status for språket vårt på noen samfunnsområder med høy status. Hvis norsk skal være et samfunnsbærende språk også i framtida, må vi legge til rette for god norskopplæring i skolen, stille klare krav til offentlig sektor om å oppfylle språkpliktene sine og oppfordre og hjelpe norsk næringsliv og frivillig sektor til å delta i arbeidet med å bevare språket vårt.

Skal Norge kunne nå de langsiktige målene for språkpolitikken, må Språkrådet som strategisk og samordnende forvaltningsorgan ha nødvendig autoritet i alle deler av offentlig sektor. Virksomheten har svært mange oppgaver og trenger nødvendige ressurser for å kunne prioritere relevant språkrådgiving, holde skriftspråksnormene gode og oppdaterte, følge opp viktige tilsyns- og samordningsoppgaver og sette i verk virkningsfulle språkpolitiske oppfølgingstiltak.

DEL 6

Årsregnskap 2022

Kommentarer fra ledelsen

Språkrådet er statens forvaltningsorgan i språkspørsmål og følger opp språkpolitikken på oppdrag fra Kultur- og likestillingsdepartementet. Språkrådet arbeider med å styrke det norske språket og språkmangfoldet i Norge, og har ansvar for å følge opp språkene norsk (nynorsk og bokmål), norsk tegnspråk, kvensk, romani og romanes. Regnskapet er ført etter kontantprinsippet.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i samsvar med retningslinjer for økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og Kultur- og likestillingsdepartementets instruks til Språkrådet om økonomi- og virksomhetsstyring. Regnskapet gir et dekkende bilde av Språkrådets disponible bevilgninger i regnskapsåret, både av inntekter og av utgifter.

Språkrådet har en intern økonomiinstruks som er fastsatt av styret, og som er basert på økonomiregelverket i staten og Kultur- og likestillingsdepartementets instruks om økonomi- og virksomhetsstyring for Språkrådet. Etter denne instruksjonen er det direktøren som har ansvaret for at de økonomiske ressursene blir disponert i samsvar med forutsetningene og det gjeldende regelverket for økonomistyring i staten. Styret i Språkrådet har det overordnede ansvaret for at økonomireglementet og instruksjonen fra Kulturdepartementet blir fulgt, og at budsjetttrammene blir holdt.

Språkrådet utarbeider en årlig disposisjonsplan i tråd med føringene. Disposisjonsplanen og interne budsjettdisponeringsfullmakter styrer disponeringa av budsjettmidlene i virksomheten.

Vurdering av vesentlige forhold

Budsjetttramma for 2022 var kr 47 411 000 (jf. kap. 326, post 01). Språkrådet hadde for 2022 et inntektskrav på kr 65 000 (jf. kap. 3326, post 01). Regnskapet for 2022 viser et mindreforbruk på kr 609 254 og en merinntekt på kr 653 743. Total mindreutgift for året ble kr 1 262 996, som vi søker om å få overført til 2023, jf. note B. Mindreforbruket skyldes blant annet lavere lønnsutgifter enn vi hadde budsjettet for. Merinntekten for året skyldes innbetalinger fra Nordisk ministerråd i forbindelse med at Norge hadde formannskapet i 2022, og at Språkrådet hadde ansvaret for det nordiske samarbeidet på språkfeltet. Noen av utgiftene til dette arbeidet kommer først i

2023, og eventuelt ubrukte midler skal overføres til Sverige, som overtar formannskapet i 2023.

Språkrådet fikk i 2022 tildelt kr 500 000 til utredning av et permanent fagmiljø for forskning på og utdanning i norsk språk, (jf. kap. 325, post 21). Oppdraget ble tildelt Stiftelsen Telemarkforskning. Utredninga har ei økonomisk ramme på inntil kr 1 000 000, der kr 500 000 er forventet bevilget i 2023.

Språkrådet hadde i 2022 tilskuddsforvaltning på kr 36 780 000 (jf. kap. 326, post 73). Av dette beløpet gikk kr 35 255 000 til språkorganisasjoner, kr 1 425 000 til tilskuddsordninga for innsamling og registrering av stedsnavn og kr 100 000 til vinneren av Årets nynorskkommune etter tildelinga i statsbudsjettet for 2022. Det ble for 2022 bevilget kr 6 150 000 til revisjon av *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* (jf. kap. 326, post 75). Språkrådet hadde ansvar for å utbetale midlene til Universitetet i Bergen. Alle tilskuddsmidlene som ble bevilget i 2022, ble utbetalt.

Andre vesentlige opplysninger

Som statlig virksomhet er Språkrådet underlagt revisjon fra Riksrevisjonen. Årsrapport og årsregnskap for virksomheten blir publisert på nettsidene til Språkrådet etter at etatsstyringsdialogen og dokumentene er avsluttet. I tråd med anbefalingene fra Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) blir også revisjonsrapporten fra Riksrevisjonen publisert når dokumentet blir offentlig.

Oslo, 15. mars 2023

Åse Wetås
direktør

Erik Ulfsby
styreleder

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskap for statlige virksomheter er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten («bestemmelsene»). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av desember 2022 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillinga av bevilgningsrapporteringa og arts-kontorrapporteringa er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- Regnskapet følger kalenderåret.
- Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret.
- Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontant-prinsippet.
- Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med bruttobeløp.

Oppstillingene av bevilgnings- og arts-kontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen «Netto rapportert til bevilgningsregnskapet» er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkonto-ordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved overgangen til et nytt år nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto.

Bevilgningsrapporteringa

Oppstillinga av bevilgningsrapporteringa omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringa og en nedre

del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringa viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen for samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillinga viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillinga. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakta, og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene går fram av note B til bevilgningsoppstillinga.

Artskontorrapporteringa

Oppstillinga av arts-kontorrapporteringa har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter, og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassa. Artskontorrapporteringa viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke rapportert som en inntekt til statsregnskapet og derfor ikke vist som inntekt i arts-kontorrapporteringa.

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2022

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2022	Merutgift (-) og mindreutgift
0325	Allmenne kulturformål	21	Forskning på og utdanning i norsk språk	A	500 000	500 000	0
0325	Allmenne kulturformål	77	Stimuleringsmidler til kultur, frivillighet og idrett ifm. covid-19	A	156 000	155 782	218
0326	Språk- og bibliotekformål	01	Driftsutgifter	A, B	47 411 000	46 801 746	609 254
0326	Språk- og bibliotekformål	73	Språkorganisasjoner	A	36 780 000	36 780 000	0
0326	Språk- og bibliotekformål	75	Tilskudd til ordboksarbeid	A	6 150 000	6 150 000	0
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	01	Driftsutgifter		0	1 713 296	
Sum utgiftsført					90 997 000	92 100 824	
Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling	Regnskap 2022	Merinntekt og mindreinntekt (-)
3326	Språk- og bibliotekformål	01	Ymse inntekter		65 000	718 743	653 743
5309	Tilfeldige inntekter	29	Tilfeldige inntekter		0	105 604	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift		0	4 066 770	
<i>Sum inntektsført</i>					<i>65 000</i>	<i>4 891 116</i>	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						87 209 709	
Kapitalkontoer							
60057501	Norges Bank KK/ innbetalinger					2 506 335	
60057502	Norges Bank KK/ utbetalinger					-88 762 146	
703814	Endring i mellomværende med statskassa					-953 898	
Sum rapportert						0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12.)							
Konto	Tekst				2022	2021	Endring
703814	Mellomværende med statskassa				-2 344 470	-1 390 572	-953 898

Note A			
Forklaring av samlet tildeling utgifter			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
032521 Forsking på og utdanning i norsk språk ¹	0	500 000	500 000
032577 Stimuleringsmidler til kultur, frivillighet og idrett ifm. covid-19	0	156 000	156 000
032601 Driftsutgifter	2 253 000	45 158 000	47 411 000
032673 Språkorganisasjoner		36 780 000	36 780 000
032675 Tilskudd til ordboksarbeid		6 150 000	6 150 000

¹Tildelinga gjelder utredning av et permanent fagmiljø for forskning på og utdanning i norsk språk, med ei økonomisk ramme på inntil 1 million kroner.

Note B	
Forklaring til brukte fullmakter og beregning av beløp som kan overføres til neste år	
Kapittel og post	032601/332601
Stikkord	
Merutgift (-) / mindreutgift	609 254
Utgiftsført av andre iht. avgitte belastningsfullmakter (-)	
Merutgift (-) / mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter (-)	609 254
Merinntekter / mindreinntekster (-) iht. merinntektsfullmakt	653 743
Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	
Innsparinger (-)	
Sum grunnlag for overføring	1 262 996
Maksimalt beløp som kan overføres ²	2 257 900
Beløp som kan overføres, beregnet av virksomheten	1 262 996

²Språkrådet har fullmakt til å overskride kapittel 326, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kapittel 3326, post 01. Språkrådets ubrukte bevilgning på kapittel 0326, post 01, er under grensa for tillatt overføring på 5 prosent. Beløpet på kr 1 262 996 er søkt overført til 2023.

Oppstilling av artskontorrapportering 31.12.2022

	Note	2022	2021
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	717 509	225 343
Salgs- og leieinnbetalinger	1	1 234	105 705
Andre innbetalinger	1	0	0
Sum innbetalinger fra drift		718 743	331 048
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	32 540 618	32 562 456
Andre utbetalinger til drift	3	14 666 438	10 294 776
Sum utbetalinger til drift		47 207 056	42 857 232
Netto rapporterte driftsutgifter		46 488 313	42 526 185
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	0	0
Sum investerings- og finansinntekter		0	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	248 434	0
Utbetaling til kjøp av aksjer	5	0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	2 038	1 171
Sum investerings- og finansutgifter		250 472	1 171
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		250 472	1 171
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	6	60 000	3 375
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		60 000	3 375
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	42 930 000	42 242 300
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		42 930 000	42 242 300
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		45 604	48 876
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		4 066 770	3 997 160
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		1 713 296	1 468 558
Netto rapporterte utgifter på felleskapitler		-2 399 077	-2 577 478
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		87 209 709	82 188 803

Oversikt over mellomværende med statskassa			
Eiendeler og gjeld	Note	2022	2021
Fordringer på tilsatte		0	0
Kontanter		0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank		0	0
Skyldig skattetrekk og andre trekk		-1 299 050	-1 372 256
Skyldige offentlige avgifter		-17 314	-18 316
Avsatt pensjonspremie til Statens pensjonskasse		-995 433	0
Annen kortsiktig gjeld		-32 673	0
Mottatte forskuddsbetalinger		0	0
Lønn (negativ netto, for mye utbetalt lønn m.m.)		0	0
Differanser på bank og uidentifiserte innbetalinger		0	0
Sum mellomværende med statskassa	8	-2 344 470	-1 390 572

Note 1 Innbetalinger fra drift

	31.12.2022	31.12.2021
Innbetalinger fra gebyrer		
Sum innbetalinger fra gebyr	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer		
Andre tilskudd og overføringer ³	717 509	225 343
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	717 509	225 343
Salgs- og leieinnbetalinger		
Tilfeldige inntekter (post 01, 02)	1 234	105 705
Sum salgs- og leieinnbetalinger	1 234	105 705
Andre innbetalinger		
Sum andre innbetalinger	0	0
Sum innbetalinger fra drift	718 743	331 048

³Innbetalingene kommer fra Nordisk ministerråd i forbindelse med at Norge hadde formannskapet i 2022, og at Språkrådet hadde ansvaret for det nordiske samarbeidet på språkfeltet.

Note 2 Utbetalinger til lønn

	31.12.2022	31.12.2021
Lønn	26 640 574	25 631 497
Arbeidsgiveravgift	4 066 770	3 997 160
Pensjonsutgifter ⁴	2 062 671	2 990 891
Sjukepenger og andre refusjoner (-)	-1 535 957	-1 778 341
Andre ytelser ⁵	1 306 560	1 721 249
Sum utbetalinger til lønn	32 540 618	32 562 456
Antall utførte årsverk:	33	34

⁴Pensjoner utgiftsføres i artskontorrapporteringa. Premiesatsen for arbeidsgiverandelen utgjorde 8,7 prosent i 2022 (arbeidsgiverandel av pensjonspremie/pensjonsgrunnlaget i 2022 rapportert til Statens pensjonskasse.

For regnskapsåret 2021 benyttet Språkrådet en forenklet modell for premiebetaling, noe som innebar betaling av en fast premiesats for arbeidsgiverandelen på 12 prosent.

Fra 2022 har Statens pensjonskasse lagt om pensjonspremiemodellen for statlige virksomheter. Fra 1. januar 2022 betaler alle statlige virksomheter en virksomhetsspesifikk hendelsesbasert arbeidsgiverandel som del av pensjonspremie. At premien er virksomhets-spesifikk, betyr at den beregnes ut fra forholdene i hver enkelt virksomhet, ikke for grupper av virksomheter samlet. At den er hendelsesbasert, betyr at den tar hensyn til de faktiske hendelsene i medlemsbestanden i virksomheten, slik at premiereserven er a jour med medlemmets opptjening. Medlemsandelen på 2 prosent av lønnsgrunnlaget er uendret.

Pensjonspremie for 2022 er basert på en oppdatert årsprognose fra Statens pensjonskasse. I denne prognosen er det benyttet lik lønnsvekst for alle tilsatte – i stedet for individuell lønnsvekst – for å beregne pensjonspremie. Dette skyldes at individuelle lønnspåslag ikke var klare i tide til å bli inkludert i premiefakturaen for 6. termin 2022 fra Statens pensjonskasse. Virkningen av individuelle lønnspåslag vil derfor først inngå i premiefakturaen for 1. termin 2023. Bruk av oppdatert årsprognose for å regnskapsføre pensjonspremie i 2022 gir følgelig ikke et helt riktig bilde av faktisk pensjonspremie i 2022. Faktisk pensjonspremie for 2022 og 2023 blir riktig totalt sett, men fordelinga mellom de to regnskapsåra vil ikke være helt presis.

⁵Posten inkluderer blant annet velferdstiltak for tilsatte, honorarer til styremedlemmer og medlemmer av fagrådene og utbetalte mastergradsstipender.

Note 3 Andre utbetalinger til drift

	31.12.2022	31.12.2021
Husleie ⁶	3 799 605	2 729 714
Vedlikehold av egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	215 492	0
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	174 919	131 038
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	0	0
Mindre utstyrsanskaffelser	262 891	118 816
Leie av maskiner, inventar og liknende	0	0
Kjøp av konsulenttjenester	1 493 658	1 746 962
Kjøp av andre fremmede tjenester ⁷	5 440 966	3 334 062
Reiser og diett ⁸	769 158	138 569
Øvrige driftsutgifter	2 509 748	2 095 614
Sum andre utbetalinger til drift	14 666 438	10 294 776

⁶Husleia justeres årlig etter utviklinga i konsumprisindeksen. Økninga i 2022 kommer også av at Språkrådet har utvidet leieforholdet i Observatoriegata 1 B.

⁷Kjøp av andre fremmede tjenester inkluderer blant annet utgifter til drift av IKT, til Språkdagen og til informasjon om språkloven.

⁸Økninga i 2022 skyldes at reiseaktiviteten i 2021 ble begrenset av hensyn til smittevern.

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2022	31.12.2021
Innbetaling av finansinntekter		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	0	0
	31.12.2022	31.12.2021
Utbetaling av finansutgifter		
Renteutgifter	2 038	1 171
Valutatap	0	0
Annen finansutgift	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	2 038	1 171

Note 5 Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer

	31.12.2022	31.12.2021
Utbetaling til investeringer		
Immaterielle eiendeler og liknende	0	0
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og liknende	248 434	0
Sum utbetaling til investeringer	248 434	0
	31.12.2022	31.12.2021
Kapitalinnskudd	0	0
Obligasjoner	0	0
Investeringer i aksjer og andeler	0	0
Sum utbetaling til kjøp av aksjer	0	0

Note 6 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	23.12.2022	31.12.2021
Tilfeldige og andre inntekter (statskonto 530929) ⁹	60 000	3 375
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	60 000	3 375

⁹Beløpet i 2022 gjelder tilbakebetalt tilskudd til innsamling og registrering av stedsnavn.

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	23.12.2022	31.12.2021
Tilskudd til kommuner	357 000	430 000
Tilskudd til fylkeskommuner	100 000	0
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	6 150 000	5 940 000
Tilskudd til husholdninger	30 000	97 000
Tilskudd til ideelle organisasjoner	36 293 000	35 775 300
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	42 930 000	42 242 300

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassa og mellomværende med statskassa

	31.12.2022	31.12.2022	
Del A Forskjellen mellom avregning med statskassa og mellomværende med statskassa	Spesifisering av bokført avregning med statskassa	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassa	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
<i>Sum</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Omløpsmidler			
Kundefordringer	0	0	0
Andre fordringer	0	0	0
Bankinnskudd, kontanter og liknende	0	0	0
<i>Sum</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
<i>Sum</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-1 132 467	0	-1 132 467
Skyldig skattetrekk	-1 299 050	-1 299 050	0
Skyldige offentlige avgifter	-17 314	-17 314	0
Annen kortsiktig gjeld	-32 673	-1 028 106	995 433
<i>Sum</i>	<i>-2 481 504</i>	<i>-2 344 470</i>	<i>-137 034</i>
Sum	-2 481 504	-2 344 470	-137 034

TI PÅ TOPP

Årets ord 2022

Språkrådet kårer de ti mest interessante nyordene hvert år. Sentrale kriterier for kåringa er at ordene skal være aktuelle, mye brukt og levedyktige, og at de skal ha god språklig kvalitet. Dette er lista over årets ord 2022. Ordet *krympflasjon* topper lista.

- ① krympflasjon
- ② valgforneker
- ③ strømsmart
- ④ knokehilsen
- ⑤ Kyiv
- ⑥ grunnrenteskatt
- ⑦ prepper
- ⑧ flus
- ⑨ hybridkabel
- ⑩ kamikazedrone

Nyhetsbrev fra Språkrådet

Få nyttige språktips og nyheter om norsk språkpolitikk rett i innboksen. Språkrådet gir ut to digitale nyhetsbrev fast: *Språknytt* og *Så klart – språk på jobben*.

Registrer deg på
sprakradet.no/nyhetsbrev

Språkrådet •

Riksrevisjonen

Vår saksbehandler

Vår dato
28.06.2023
Deres dato

Vår referanse
2022/00708-8
Deres referanse

SPRÅKRÅDET
Postboks 1573 Vika
0118 OSLO

Revisjon av årsregnskapet for Språkrådet 2022

Vedlagt følger revisjonsberetningen for Språkrådets årsregnskapet for 2022.

Riksrevisjonen har revidert virksomhetens årsregnskapsoppstillinger i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon.

Offentliggjøring av revisjonsberetning

Revisjonsberetningen inneholder Riksrevisjonens konklusjon på gjennomført revisjon av årsregnskapsoppstillingene og våre uttalelser om «øvrig informasjon» og «øvrige forhold». Denne revisjonsberetningen omfattes ikke av bestemmelsen om utsatt offentlighet i lov om Riksrevisjonen § 18 (2). ledd.

Revisjonsberetningen skal i samsvar med Bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 2.3.3 publiseres på virksomhetens nettsider sammen med årsrapporten.

Etter fullmakt

Åse Kristin Berglihn Hemsén
ekspedisjonssjef

Stein Jahren
avdelingsdirektør

Brevet er godkjent og ekspedert digitalt.

Liste over kopimottakere:

KULTUR- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENTET

Riksrevisjonen

SPRÅKRÅDET

Org. Nr.: 971527404

Riksrevisjonens beretning

Konklusjon

Riksrevisjonen har revidert årsregnskapsoppstillingene for Språkrådet for regnskapsåret 1. januar - 31. desember 2022. Årsregnskapsoppstillingene består av oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapportering og noter, herunder sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapporteringen viser at 87 209 705 kroner er rapportert netto til bevilgningsregnskapet.

Etter Riksrevisjonens mening

- oppfyller årsregnskapsoppstillingene gjeldende krav, og
- gir årsregnskapsoppstillingene et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger, inntekter og utgifter for 2022 og kapitalposter per 31. desember 2022, i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar *med lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon (ISSAI-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til lov, instruks og disse standardene er beskrevet nedenfor under Riksrevisjonens oppgaver og plikter ved revisjonen. Vi er uavhengige av virksomheten i samsvar med kravene i lov og instruks om Riksrevisjonen og ISSAI 130 Code of Ethics utstedt av International Organisation of Supreme Audit Institutions (INTOSAI's etikkregler), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon i årsrapporten

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon i årsrapporten. Øvrig informasjon består av ledelseskomentarene (i del VI) og annen øvrig informasjon (del I–V) i årsrapporten. Riksrevisjonens konklusjon ovenfor om årsregnskapsoppstillingene dekker ikke informasjonen i øvrig informasjon.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapsoppstillingene er det vår oppgave å lese øvrig informasjon i årsrapporten. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen, årsregnskapsoppstillingene og kunnskapen vi har opparbeidet oss under revisjonen av årsregnskapsoppstillingene, eller hvorvidt den øvrige informasjonen ellers fremstår som vesentlig feil.

Vi har plikt til å rapportere dersom den øvrige informasjonen fremstår som vesentlig feil. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Basert på kunnskapen vi har opparbeidet oss i revisjonen, mener vi at den øvrige informasjonen i årsrapporten:

- er konsistent med årsregnskapsoppstillingene og
- inneholder de opplysninger som skal gis i henhold til gjeldende regelverk

Styrets og det overordnede departementets ansvar for årsregnskapsoppstillingene

Ledelsen og styret er ansvarlige for å utarbeide årsregnskapsoppstillingene som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten. Ledelsen og styret er også ansvarlige for slik intern kontroll som de finner nødvendig for å kunne utarbeide årsregnskapsoppstillingene som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Det overordnede departementet og styret har det overordnede ansvaret for at virksomheten rapporterer relevant og pålitelig resultat- og regnskapsinformasjon og har forsvarlig intern kontroll.

Riksrevisjonens oppgaver og plikter

Målet med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapsoppstillingene som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som gir uttrykk for Riksrevisjonens konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon er å anse som vesentlig dersom den, enkeltvis eller samlet, med rimelighet kan forventes å påvirke de beslutningene brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapsoppstillingene.

Som del av en revisjon i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og vurderer vi risikoene for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapsoppstillingene, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av intern kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av virksomhetens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige, og om tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- dersom vi gjennom revisjonen av årsregnskapsoppstillingene får indikasjoner på vesentlige brudd på administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten, gjennomfører vi utvalgte revisjonshandlinger for å kunne uttale oss om hvorvidt det er vesentlige brudd på slike regelverk.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapsoppstillingene, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapsoppstillingene gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten.

Vi kommuniserer med ledelsen blant annet om det planlagte innholdet i og tidspunkt for revisjonsarbeidet og eventuelle vesentlige funn i revisjonen, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom revisjonen. Vi informerer overordnede departementet om funn og svakheter.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om etterlevelse av administrative regelverk for økonomistyring

Vi uttaler oss om hvorvidt vi er kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene på en måte som i vesentlig grad strider mot administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten. Uttalelsen gis med moderat sikkerhet og bygger på ISSAI 4000 for etterlevelsesrevisjon. Moderat sikkerhet for uttalelsen oppnår vi gjennom revisjon av årsregnskapsoppstillingene som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi finner nødvendige.

Oslo, 28.6.2023

Etter fullmakt

Åse Kristin Berglihn Hemsén
ekspedisjonssjef

Stein Jahren
avdelingsdirektør

Beretningen er godkjent og ekspedert digitalt.